

Marcin Wrzos

Obraz islamu w polskim czasopiśmiennictwie misyjnym

Nurt SVD 50/1 (139), 159-187

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Obraz islamu w polskim czasopiśmiennictwie misyjnym

Marcin Wrzos OMI

marcinwrzos@oblaci.pl

Uniwersytet Jagielloński

Ur. 1977 w Bydgoszczy. Studia magisterskie z teologii (1998-2004) odbył w Wyższym Seminarium Duchownym Misjonarzy Oblatów w Obrze, afiliowanym do Wydziału Teologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ukończył także studia magisterskie z politologii oraz dziennikarstwa i komunikacji społecznej na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM (2004-2007). W 2013 uzyskał doktorat z misjologii (*Główne idee teologiczne polskiego czasopiśmiennictwa misyjnego po II wojnie światowej*) na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Aktualnie student polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie oraz redaktor naczelny „Misyjnych Dróg”. Poszukiwania badawcze: misje w mediach, media na misjach.

Ludzie nie potrafią już wyobrazić sobie współczesności bez środków społecznej wymiany myśli. Osoby starsze korzystają z drukowanych czasopism, radia i telewizji¹. Młodszy rządziej komunikują się w taki sposób, a częściej za pomocą Internetu. Tam wymieniają między sobą myśli oraz informacje (SMS-y, portale internetowe, blogi, Facebook, Twitter). Wydawnictwa czytają w wersji cyfrowej: Kindle Edition, e-wydaniach czy w iTunes Store.

Kościół katolicki najpierw z entuzjazmem, potem z rezerwą, a obecnie z roztropnością posługuje się tymi środkami w ewangeli-

¹ Definicje czasopisma i innych terminów prasoznawczych użyte będą, jeśli nie zaznaczono inaczej, zgodnie z obowiązującym polskim prawem prasowym: Ustawa z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe (tekst jednolity: Dz. U. z 1984, nr 5, poz. 24). Autor opracowania będzie posługiwał się terminologią prasoznawczą używaną także w teologii środków masowego przekazu.

zacji². Bardzo szybko ludzie odpowiedzialni za misje na terenie Polski zrozumieli, że warto wykorzystywać środki społecznego przekazu w animacji misyjnej³. Dzięki temu już w 1882 roku w Krakowie, na terenie zaboru austriackiego, ukazało się pierwsze polskie czasopismo misyjne wydawane przez jezuitów: „Misje Katolickie”⁴. Tytuły misyjne szybko znalazły swoje miejsce w systemie prasowym polskiej prasy katolickiej. Ich rozwój zależał od sytuacji polityczno-społecznej. Pierwszym problemem, stojącym na drodze ich rozwoju, były rozbiory, kolejnymi – wojny i okres komunizmu. Zdarzało się, że jednocześnie wydawanych było prawie 30 tytułów misyjnych⁵.

Oprócz treści związanych z misjografią czy misjologią, realizując funkcję informacyjną, periodyki zawierają artykuły dotyczące religii, w tym islamu. W prowadzonych badaniach dotyczących przedstawienia obrazu tej religii na ich łamach skupić się należy na katolickich czasopismach powojennych, gdyż tytuły przedwojenne nie są dostępne w zbiorach w całości⁶. Ze względu na duże różnice nakładów oraz liczbę ukazujących się tytułów prasowych powojenne periodyki misyjne podzieli się na następujące grupy czasopism: a) popularne niskonakładowe, b) popularne wysokonakładowe, c) popularnonaukowe, d) naukowe. Podda się je badaniom metodami historycznej analizy prasowej i syntezy.

Popularne niskonakładowe czasopisma misyjne

W systemie polskiego katolickiego czasopiśmiennictwa misyjnego po II wojnie światowej wydawanych było 13 tytułów prasowych, należących do grupy periodyków popularyzatorskich o niskim nakładzie. Prasa niskonakładowa to ta, której nakład nie przekracza, w trybie stałym, 7500 egzemplarzy, a drukowana jest za pomocą urządzeń risograficznych, kserograficznych, cyfrowych, powielaczowych bądź

² Szerzej na temat Kościoła w świecie mediów, jego nauczania i historii wzajemnych relacji pisze K. Pokorna-Ignatowicz, *Kościół w świecie mediów. Historia – dokumenty – dylematy*, Kraków 2002.

³ Zob. A. Kaleta, *Polskie katolickie czasopiśmiennictwo misyjne w II Rzeczypospolitej*, Kalisz 2001, s. 59-65; M. Wrzos, *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne po II wojnie światowej*, Poznań 2013, s. 13-25; G. Jagieł, *Prasa misyjna – początki i idee*, „Światło Narodów”, nr 6, 1982, s. 6-9.

⁴ Zob. „Misje Katolickie”, nr 1, 1882.

⁵ Zob. A. Kaleta, *Polskie katolickie czasopiśmiennictwo...*, dz. cyt.; M. Wrzos, *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne...*, dz. cyt.

⁶ Dostęp do zbiorów Biblioteki Narodowej i innych bibliotek w kwietniu 2015 roku.

offsetowych arkuszowych. Najczęściej periodyki te nie posiadają samodzielnych redakcji czy dziennikarzy pracujących wyłącznie na ich potrzeby. Działalność wydawnicza jest wtórna w stosunku do innych celów, z których najważniejszym wydaje się gromadzenie środków finansowych⁷.

„Amahoro” to biuletyn wydawany od 1997 roku przez Biuro Misyjne Polskiej Prowincji Karmelitów Bosych. W zasadzie nie porusza się w nim tematów związanych z islamem. Wyjątkiem jest ukazanie męczeńskiej śmierci chrześcijan⁸.

Referat Misyjny Archidiecezji Gnieźnieńskiej jest wydawcą „Biuletynu Misyjnego Archidiecezji Gnieźnieńskiej”, ukazującego się od 1996 roku. Pismo w założeniu stanowi łącznik referatu z kołami misyjnymi. Zawiera kazania, katechezy, teksty misjologiczne, z których część to przedruki. Treści związane z islamem pojawiają się jedynie jako wzmianki we wspomnieniach i listach misjonarzy⁹.

Podobne cele stawia sobie „Biuletyn Misyjny Diecezji Rzeszowskiej”, wydawany od 1997 roku. Autorzy publikowanych w nim opracowań skupiają się przede wszystkim na prezentacji zakonów i zgromadzeń misyjnych oraz postaci wybitnych misjonarzy¹⁰. Opracowań dotyczących wyłącznie islamu nie było.

Więcej na temat islamu znaleźć można na łamach „Głosu Afryki”, wydawanego od 1996 roku przez Zgromadzenie Misjonarzy Afryki. Pojawiały się w nim artykuły dotyczące wyłącznie islamu, dialogu z nim, a także trudności w ewangelizacji misyjnej powodowanych przez wyznawców tej religii. Są to artykuły ukazujące islam w sposób wyważony, choć negatywny, a jej wyznawców jako tych, którzy prowadzą wojny międzyreligijne¹¹.

⁷ Zob. M. Wrzos, *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne...*, dz. cyt., s. 43-116, 511-528.

⁸ Zob. [Bez autora], *Kronika misyjna z czasów wojny, „Amahoro”*, t. 21, nr 2, 2004, s. 6-7.

⁹ Zob. M. Misiorowski, *Ewangelizacja Pigmejów Baka w Kamerunie*, „Biuletyn Misyjny Archidiecezji Gnieźnieńskiej”, t. 11, nr 2, 2000, s. 45-51; F. Jabłoński, *Boże Narodzenie u naszych misjonarzy*, tamże, t. 13, nr 1, 2001, s. 51-52; M. Misiorowski, *Ndem Bara Góra Niewolników*, tamże, t. 27, nr 4, 2007, s. 7-29.

¹⁰ Zob. H.A. Łukasik, *Tło teologiczno-historyczne misji Kościoła*, „Biuletyn Misyjny Diecezji Rzeszowskiej”, t. 27, nr 2, 2006, s. 50-53; D. Radoń, *„Duchowe płuco świata” – Afryka w kontekście adhortacji „Africae Munus”*, tamże, t. 44, nr 1, 2012, s. 46-48.

¹¹ Zob. G. Brand, *Przyjaźń w Algierii*, „Głos Afryki”, t. 9, nr 1, 2001, s. 14-15; J. Wróblewski, *Islam w Nigerze*, tamże, s. 16-17; D. Zieliński, *Algieria potrzebuje misjonarzy*, tamże, t. 14, nr 1, 2006, s. 8; R. Malinowski, *Krwawa pomarańcze*, tamże, t. 19, nr 1, 2008, s. 15-17; S. O’Leary, *II Synod Biskupów Afrykańskich*,

„Głosie Ewangelię” to kwartalnik wydawany od 1983 roku przez wydział misyjny kurii diecezji tarnowskiej. Zawiera przede wszystkim materiały dla duszpasterzy, a także relacje z działalności misyjnej tzw. misjonarzy tarnowskich. Islam pojawia się w tych ostatnich tekstach, ale nie stanowi ich głównego tematu¹².

W wydawanym od 2009 roku krakowskim periodyku „Kapucyni i Misje” publikowane są przede wszystkim dane na temat bieżącej posługi kapucynów w Czadzie oraz Republice Środkowoafrykańskiej. W opracowaniach misjograficznych znajdują się informacje dotyczące pokojowej współegzystencji muzułmanów i chrześcijan¹³.

Pojedyncze opracowania na temat dialogu międzyreligijnego i islamu, a także wiadomości dotyczące tej religii znajdujące się w artykułach misjograficznych, zawiera periodyk „Lafia”. Jego wydawcą jest krakowska prowincja franciszkanów¹⁴. W latach 2006-2009 kwartalnik ten ukazywał się pod tytułem „Informacje Sekretariatu Misyjnego”.

Periodykiem wydawanym w latach 1977-1989 kolejno w Szczytnej Śląskiej, Bąblinie i Górcie Klasztornej był „Misjonarz Św. Rodziny”. Na łamach pisma znajdowała się prezentacja islamu, a także próby przedstawienie ewangelizacji misyjnej w krajach islamskich¹⁵.

tamże, t. 26, nr 1, 2010, s. 10-11; A. Biro, *Assalaam alejkum*, tamże, t. 29, nr 4, 2010, s. 20-21; A. Markowski, *54. państwo afrykańskie. Sudan Południowy*, tamże, t. 32, nr 3, 2011, s. 24; tenże, *Głód w podzielonym kraju*, tamże, s. 25; J. Wróblewski, *Mali – czas niepokoju*, tamże, t. 36, nr 1, 2013, s. 14-15.

¹² Zob. [Bez autora], *Miłość aż do końca*, „Głosie Ewangelię”, t. 68, nr 1, 1999, s. 5-17; J. Piotrowski, *Wojna i ewangelizacja*, tamże, t. 77, nr 2, 2001, s. 8-10; tenże, *Ośmielili się pójść z Ewangelią...*, tamże, t. 78, nr 3, 2001, s. 7-15; G. Trojan, *Realia pracy misyjnej*, tamże, t. 116, nr 2, 2011, s. 9-11; E. Wryk, *Czas niepokoju w Bagan-du*, tamże, t. 126, nr 4, 2013, s. 10-15.

¹³ Zob. J. Waligóra, *Z dziennika podróży cz. I*, „Kapucyni i Misje”, t. 1, nr 1, 2009, s. 2-3; tenże, *Z dziennika podróży cz. II*, tamże, t. 2, nr 2, 2009, s. 2-3; B. Pączka, *Tam, gdzie jest moje miejsce. Rozmowa z ks. Markiem Dziedzicem o pracy misjonarza w Afryce*, tamże, t. 6, nr 3, 2010, s. 6; R. Wieczorek, *Relacja z pracy na misji w Nidim, w RCA*, tamże, t. 11, nr 2, 2012, s. 4; W. Bonowicz, *Wojna, której nie ma*, tamże, t. 13, nr 1, 2013, s. 4-5.

¹⁴ Zob. M. Uniżycki, *Eklezjologiczne podstawy misji*, „Informacje Sekretariatu Misyjnego”, t. 12, nr 1, 2008, s. 2-3; tenże, *Dialog międzyreligijny*, „Lafia”, t. 15, nr 4, 2008; t. 16, nr 1, 2009, s. 14-15; E. Urbański, *Islam*, tamże, t. 19, nr 4, 2009; t. 20, nr 1, 2010, s. 24-25.

¹⁵ Zob. J. Poprada, *Wśród muzułmanów w Libii*, „Misjonarz św. Rodziny”, t. 8, nr 4, 1979, s. 8-9; J. Sołtysiak, *Islam – cz. I*, tamże, t. 28, nr 1, 1984, s. 39-44; tenże, *Islam – cz. II*, tamże, t. 29, nr 2, 1984, s. 33-36.

„Misjyny Dar Serca” to kwartalnik wydawany od 2009 roku przez sercanów w Warszawie. Islam i muzułmanie wspomniani są tam jedynie przy okazji prezentacji poszczególnych misji tego zgromadzenia¹⁶.

Pismo „My a Trzeci Świat” od 1996 roku redagowane jest w Gdańsku przez Ośrodek Ruchu Solidarności z Ubogimi Trzeciego Świata „Maitri”. Skupia się ono na opisywaniu pomocy charytatywnej na misjach. Stąd w opisywaniu relacji chrześcijańsko-muzułmańskich szczególnie akcent kładziony jest na wojny o podłożu religijnym oraz pomoc ich ofiarom bez względu na religię¹⁷.

„Nasze Misje Franciszkańskie” to tytuł wydawany od 2002 roku w Krakowie przez Sekretariat Misjyny Franciszkanów Konwentalnych Prowincji Krakowskiej. Główną tematykę periodyku stanowi prezentacja bieżącej posługi misyjnej franciszkanów, ze szczególnym uwzględnieniem Ameryki Południowej. Treści związanych z islamem jest w nim niewiele i dotyczą przede wszystkim historii zaangażowania misyjnego zakonu¹⁸.

¹⁶ Zob. [Bez autora], *Historia Misji w Kongo*, „Misjyny Dar Serca”, t. 1, nr 1, 2009, s. 5; M. Ciemięga, *Historia Misji w Kamerunie*, tamże, t. 2, nr 2, 2009, s. 5; tenże, *Historia misji w Indonezji*, tamże, t. 7, nr 3, 2010, s. 2-3; tenże, *Historia misji w Kamerunie*, tamże, t. 17, nr 1, 2013, s. 2-5; tenże, *Sylwetki misjonarzy z Kamerunu*, tamże, s. 6-7.

¹⁷ Zob. [Bez autora], *Nasz wzrost ekonomiczny a los Trzeciego Świata*, „My a Trzeci Świat”, t. 5, nr 5, 1996, s. 1-3; W. Zięba, *Uchodźcy z Rwandy*, tamże, s. 4.3; [Bez autora], *Rwanda – krajobraz po bitwie*, tamże, t. 6, nr 6, 1996, s. 1-2; S. Filipek, *Faxy z Rwandy*, tamże, t. 7, nr 7, 1996, s. 1-2; H. Hoser, *Powrót na zgliszcza*, tamże, t. 8, nr 8, 1996, s. 1-2; M. Reynal, *Listy z Rwandy*, tamże, 1.3; W. Zięba, *Już nie będzie podziału na Północ i Południe*, tamże, t. 9, nr 9, 1996, s. 1-3; S. Filipek, *Spoleczeństwo Rwandy leje łzy*, tamże, s. 4.3; [Bez autorów], *Dramat naszych czasów*, tamże, t. 10, nr 10, 1996, s. 1-2; W. Zięba, *Idą Tutsi*, tamże, nr 10 dodatek, s. 6.5; D. Mikos, *Niewolnictwo w Sudanie i Mauretanii*, tamże, t. 62, nr 8, 2002, s. 1.3; E. Czarnecka, *Ogarnia mnie przerażenie*, tamże, t. 96-97, nr 5-6, 2007, s. 6; też, *Adopcja serca w Sudanie*, tamże, t. 107, nr 4, 2009, s. 1.5; K. Czernichowski, *Rwanda – coś się zmienia*, tamże, s. 5; E. Czarnecka, *Projekt z Sudanu*, tamże, s. 8; K. Czernichowski, *Światelko dla Afryki*, tamże, t. 108, nr 5, 2009, s. 1.3; t. 126-127, nr 5-6, 2012, s. 4-5; tenże, *Pierwsza rocznica niepodległości Sudanu Południowego*, tamże, s. 5.8.

¹⁸ Zob. L. Szymański, *Katolicy – Muzułmanie*, „Nasze Misje Franciszkańskie”, t. 10, nr 1, 2007, s. 8; P. Kryć, *Prześladowanie chrześcijan dzisiaj*, tamże, t. 12, nr 1, 2008, s. 8; D. Mazurek, *Św. Franciszek a misje wśród niewiernych – cz. 1*, tamże, t. 15, nr 2, 2009, s. 1-3; P. Dybka, A. Mączka, P. Sarnicki, *Matugga – nowa obecność w Ugandzie*, tamże, t. 16, nr 1, 2010, s. 1-2; D. Mazurek, *Św. Franciszek a misje wśród niewiernych – cz. 2*, tamże, s. 6; tenże, *Św. Franciszek a misje wśród niewiernych – cz. 3*, tamże, t. 17, nr 2, 2010, s. 2.

„Wiadomości Misyjne” są redagowane od 2005 roku w Krakowie przez Sekretariat Misyjny Polskiej Prowincji Księży Misjonarzy. W zasadzie nie pisze się w nich o islamie¹⁹.

Stowarzyszenie Misji Afrykańskich jest wydawcą kwartalnika „Wrota Afryki”, powstającego w Borzęcinie Dużym k. Warszawy. Pierwsze jego wydanie ukazało się w 1999 roku. Pismo informuje przede wszystkim o zaangażowaniu misyjnym członków stowarzyszenia oraz ukazuje islam w codziennym funkcjonowaniu misji w krajach muzułmańskich²⁰.

W popularnych, niskonakładowych pismach misyjnych w zasadzie nie podejmuje się tematu islamu czy dialogu międzyreligijnego. Informacje dotyczące tej religii nie są w tych czasopismach przedstawiane bezpośrednio, lecz najczęściej za pomocą tekstów misjograficznych, prezentujących życie codzienne misjonarzy. Islam przedstawiany bywa negatywnie – jako przyczyna prześladowań chrześcijan.

Popularne wysokonakładowe czasopisma misyjne

W niniejszym punkcie zanalizuje się popularne wysokonakładowe czasopisma misyjne. To z nimi najczęściej spotykamy się na rynku wydawniczym, gdyż średni ich nakład wynosi około 15 000 egzemplarzy. W tych pismach używa się prostego, komunikatywnego języka, a jakość szaty graficznej jest najczęściej na poziomie zadowalającym – często to ona stanowi czynnik decydujący o nabyciu egzemplarza.

¹⁹ Zob. M. Maszkowski, *Relacja z wizyty w buszu*, tamże, t. 17, nr 3, 2010, s. 3-8; W. Krzywdą, *Moje wspomnienie i refleksja z misji w Kondo (Zair)...*, tamże, t. 24, nr 2, 2012, s. 19-33.

²⁰ Zob. M. Krysa, *W tropiku Afryki Zachodniej*, „Wrota Afryki”, t. 2, nr 2, 1999, s. 2-3; J. Pociask, *Praca na misji w Tanzanii*, tamże, s. 4-8; A. Grych, *W malowniczej Kenii*, tamże, s. 9-12; Q. Peel, P. Hoyos, *Nagroda Nobla dla Afrykańczyka*, tamże, t. 3, nr 3, 1999, s. 3-5; K. Paryła, *Misja w Sierra-Leona*, tamże, t. 15, nr 1, 2004, s. 8-10; tenże, *Śmierć biskupa de Bresillac*, tamże, s. 9-10; E. Łangowska, *Dostrzeżenie Afryki jej potrzeb i problemów*, tamże, t. 26, nr 4, 2007, s. 13-14; A. Nowak, *Listy z Afryki – nierówne połowy*, tamże, t. 29, nr 3, 2008, s. 4-5; P. Brodowska, *Pieśń o Togo*, tamże, s. 5-6; E. Langowska, *Rozdrapywanie rany Demokratycznej Republiki Konga*, tamże, t. 30, nr 4, 2008, s. 13-14; E. Marciniak, *Sytuacja żywnościowa w Sahelu i Afryce Wschodniej. Wyzwania związane z podwyżkami cen artykułów spożywczych*, tamże, t. 41, nr 3, 2011, s. 14. K. Partyła, *Open Doors - w obronie prześladowanych chrześcijan*, tamże, t. 48, nr 2, 2013, s. 14-15; U. Markowska-Manista, *Chaos w Republice Środkowoafrykańskiej – niepewna przyszłość dorosłych i dzieci*, tamże, t. 49, nr 3, 2013, s. 3-4; W. Lula, *Republika Środkowoafrykańska – czy taki kraj jeszcze istnieje?*, tamże, s. 5-6.

Prasa wielkonakładowa to ta, której nakład nie spada, w trybie stałym, poniżej 7500 egzemplarzy, a druk odbywa się na urządzeniach offsetowych arkuszowych bądź rolowych. Dość często pisma te mają wydzieloną, kilkuosobową redakcję. Zdarza się, że pozostałe cele realizowane przez zespół prasowy, jak krajowa animacja misyjna czy pozyskiwanie środków na posługę misyjną, są działaniem wtórnym w stosunku do wydawania prasy²¹.

„Echo z Afryki i Innych Kontynentów” jest następcą periodyku „Echo z Afryki”, który w 1983 roku utworzyła bł. Maria Teresa Ledóchowska. Polska wersja tego czasopisma była wydawana bez przerwy w okresie wojennym i powojennym (drukowała je Polonia w Ameryce Północnej). W kraju periodyk ponownie pojawił się w 1986 roku. W pierwszych latach wydawania siostry klawerianki skupiały się na sytuacji kobiet na misjach oraz działalności swojego zgromadzenia. Z biegiem czasu artykuły zaczęły szerzej ukazywać uniwersalny wymiar misji. W większości opracowań z pierwszych lat wydawania klaweriańskiego periodyku islam przedstawiany był negatywnie. Muzułmanów ukazywano jako sprawców prześladowań chrześcijan i ich męczeńskiej śmierci. W ostatnich latach publikowane artykuły są bardziej neutralne²². Pojawiają się teksty dotyczące dialogu międzyreligijnego, jednak jest ich niewiele²³.

²¹ Zob. M. Wrzosa, *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne...*, dz. cyt., s. 117-338, 511-528.

²² Zob. [Bez autora], *Setna rocznica męczeństwa 22 świętych z Ugandy. Świadectwo z Ugandy* – cz. 1, „Echo z Afryki i Innych Kontynentów”, t. 1, nr 1, 1986, s. 65-68; [Bez autora], *Setna rocznica męczeństwa 22 świętych z Ugandy. Świadectwo z Ugandy* – cz. 2, tamże, t. 2, nr 2, 1986, s. 86-88a; [Bez autora], *Setna rocznica męczeństwa 22 świętych z Ugandy. Świadectwo z Ugandy* – cz. 3, tamże, t. 3-4, nr 3-4, 1986, s. 103-106; [Bez autora], *Setna rocznica męczeństwa 22 świętych z Ugandy. Świadectwo z Ugandy* – cz. 4, tamże, t. 5, nr 5, 1986, s. 119-121, 128; [Bez autora], *Setna rocznica męczeństwa 22 świętych z Ugandy. Świadectwo z Ugandy* – cz. 5, tamże, t. 6, nr 6, 1986, s. 138-136; [Bez autora], *Jeszcze jedno spojrzenie na Rwandę*, tamże, t. 21, nr 2, 1988, s. 18-23; M. Giertych, *Tragedia i nadzieja Rwandy*, tamże, t. 97, nr 9, 1994, s. 36-37; K. Grzybowska, *Przeżyły swoje dni grozy*, tamże, t. 99, nr 11, 1994, s. 179-180; E. Trybała, *Ojciec Eliaz pisze z Rwandy*, tamże, t. 130, nr 6, 1997, s. 83-84; G. Lam, *Męczeństwo misjonarzy ostoją wiary* – cz. 1, tamże, t. 219, nr 11, 2004, s. 260-261; tenże, *Męczeństwo misjonarzy ostoją wiary* – cz. 2, tamże, t. 220, nr 12, 2004, s. 288-289; J. Urbaniak, *Ziemia męczenników*, tamże, t. 258, nr 2, 2008, s. 30-33; tenże, *Święty biskup i jego misjonarze. W szkole dialogu*, tamże, t. 262, nr 6, 2008, s. 163-165; K. Grzybowska, *Rwandyjskie dzieci*, tamże, t. 298, nr 6, 2011, s. 142-144; Z.I. Neno, *Wysoka cena chrześcijańskiego świadectwa*, tamże, t. 339, nr 11, 2014, 8-11.

²³ M. Moryl, *Na drodze dialogu*, tamże, t. 16, nr 9, 1987, s. 113-117; B. Rusin, *Inkulturacyjny dialog międzyreligijny i postęp a działanie Kościoła*, tamże, t. 75, nr 11,

Kolejnym badanym pismem jest kwartalnik „Horyzonty Misyjne”, wydawany od 1997 roku przez Pallotyński Sekretariat Misyjny Prowincji Zwiastowania Pańskiego z siedzibą w Poznaniu. W piśmie w zasadzie nie znajdziemy opracowań dotyczących dialogu z islamem ani artykułów bezpośrednio go dotyczących²⁴. Zawartość kolejnych wydań periodydu skupia się na prezentacji poszczególnych krajów misyjnych, w których pracują pallotyni (Korea Południowa, Meksyk, Brazylia, Rwanda), oraz szerzeniu kultu Miłosierdzia Bożego. Islam w zasadzie nie jest obecny na łamach „Horyzontów Misyjnych”.

„Misje Dzisiaj” to dwumiesięcznik, który pojawił się na rynku wydawniczym w połowie 1997 roku i zastąpił wydawany od 1980 roku biuletyn „Papieskie Intencje Misyjne”. W tym ostatnim ukazywało się wiele opracowań religioznawczych, prezentujących islam oraz muzułmanów. Islam przedstawiano tam w sposób naukowy. Wskazywano na potrzebę prowadzenia dialogu międzyreligijnego oraz poszukiwanie elementów łączących. Natomiast w artykułach misjograficznych ukazywano islam jako religię pragnącą wyprzeć chrześcijaństwo z obszarów misyjnych, a muzułmanów jako tych, którzy prześladują chrześcijan²⁵. „Misje Dzisiaj” publikowały wiele tekstów zwią-

1992, s. 194-195; J.G. Gakinege, *Nowe życie*, tamże, t. 261, nr 5, 2008, s. 122-123; J. Urbaniak, *W cieniu meczetu – chodzenie po wodzie*, tamże, s. 135-137.

²⁴ Zob. P. Kowalczyk, *Synkretyzm religijny w Brazylii*, „Horyzonty Misyjne”, t. 5, nr 4, 1998, s. 24-26; B. Szpakowski, *Niedaremny dar życia*, tamże, t. 17, nr 4, 2001, s. 6-7.

²⁵ Zob. [Bez autora], *Kościół koptyjski w Egipcie*, „Papieskie Dzieła Misyjne”, t. 1, nr 1, 1980, s. 4-5; [Bez autora], *Kościół katolicki na Filipinach*, tamże, t. 3, nr 3, 1980, s. 2-3; [Bez tytułu], *Czterechsetlecie Kościoła na Filipinach*, tamże, s. 3-5; E. Plaziński, *Los swój biorą sami w swe ręce*, tamże, s. 4-5; [Bez autora], *Flora Quanta, filipińska katecheta wyznaje*, tamże, s. 5-6; [Bez autora], *Współczesne martyrologium Afryki*, tamże, s. 5-6; J. Jomer, *Modlitwa muzułmanów*, tamże, t. 6, nr 6, 1980, s. 2-3; [Bez autora], *Misyjne przystosowanie kulturowe*, tamże, t. 10, nr 10, 1980, s. 2-3; [Bez autora], *Ojciec św. Jan Paweł II o inkulturacji Ewangelii*, tamże, s. 3-4; [Bez autora], *Gwinea Równikowa – historia, religia, ludność*, tamże, t. 15, nr 3, 1981, s. 2-3; T. Lointaines, *700 milionów Muzułmanów*, tamże s. 4; tenże, *Pięć nakazów islamu*, tamże, s. 4-5; tenże, *Co nas łączy, a co dzieli*, tamże, s. 6; [Bez autora], *Czy Izrael może pogodzić się z Izaakiem?*, tamże, s. 7; [Bez autora], *Półksiężyc nad Czarnym Lądem. Islamizacja Afryki*, tamże, t. 24, nr 3, 1982, s. 4; J. Marzęcki, *„Łuk nadziei” islam – chrześcijaństwo*, tamże, t. 39, nr 5, 1984, s. 2-3; [Bez autora], *Liban, kraj misyjny*, tamże, t. 53, nr 1, 1987, s. 10-11; B. Zaorska, *Matko Boża Afrykańska, módl się za nami i za muzułmanami...*, tamże, t. 96, nr 3, 1989, s. 12-13; A. Kmiecik, *Aby wszędzie bez przeszkód postępował dialog między chrześcijanami i muzułmanami*, tamże, t. 122, nr 5, 1993, s. 13; H. Frączek, *Na ziemi męczenników*, tamże, t. 130, nr 1, 1995, s. 13; [Bez autora], *Uganda*, tamże, s. 14-15; A. Kmiecik, *Tolerancja*

zanych z religioznawstwem. Islam oraz jego wyznawców ukazywano w nich w kontekście różnych tematów związanych z religiami, np. kobiety w religiach. Na łamach pisma prezentowane były także artykuły monograficzne dotyczące islamu. Religię tę przedstawiano bezstronnie i najczęściej nie ukazywano w opozycji względem chrześcijaństwa. Nie dotyczyło to opracowań na temat prześladowań chrześcijan²⁶.

chrześcijańska w świecie, tamże, t. 131, nr 2, 1995, s. 17; L.L. Karam, *Don Bosco – w górach Libanu*, tamże, t. 136, nr 3, 1996, s. 5; T. Sotowska, *Synod Biskupów dla Libanu*, tamże, s. 6-7; K. Józwik, *Misja milczenia*, tamże, s. 9; [Bez autora], *Liban*, tamże, s. 14-15; [Bez autora], *Zgromadzenie Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego w kraju libijskich Arabów*, tamże, s. 16-17; T. Sotowska, *Chrześcijańskie ślady na skraju Sahary*, tamże, s. 20.

²⁶ Zob. M. Krystecka, *Bóg w państwie bogów*, „Misje Dzisiaj”, t. 140, nr 1, 1997, s. 5-7; A. Kość, *Wśród niechrześcijan – misja uniwersytetu katolickiego w społeczeństwie japońskim*, tamże, s. 24-26; E. Wryk, *Namibia*, tamże, t. 142, nr 3, 1997, s. 5-7; R. Paliczka, *Ewangelia dowartościowaniem kultur i religii w Azji*, tamże, t. 144, nr 4, 1997, s. 10; J. Jarco, *Kazachstan – tło religijno-kulturowe*, tamże, t. 150, nr 5, 1998, s. 6-7; C.M. Paczkowski, *Ekumenizm i dialog międzyreligijny*, tamże, t. 157, nr 6, 1999, s. 6-7; E. Mazur, *Ziemia męczenników*, tamże, t. 157, nr 3, 2000, s. 8-9; L. Fąs, *Z Ewangelia w Tunezji*, tamże, t. 159, nr 5, 2000, s. 4-5; L. Fąs, *Wierzenia Berberów*, tamże, s. 6-7; M. Krystecka, *Muzultanka bez czadoru...*, tamże, s. 8-9; T. Sotowska, *Tunezja – „serce” zachodniego Kościoła*, tamże, s. 10; B. Haraś, *Siostra zakonna w kulturze islamu*, tamże, t. 167, nr 1, 2002, s. 6-7; E. Sakowicz, *Historia dialogu międzyreligijnego*, tamże, t. 180, nr 2, 2004, s. 4-5; A. Chochół, *Dialog – sprawa trudna, ale możliwa*, tamże, s. 6-7; M. Krystecka, *Dialog to dawanie i branie*, tamże, s. 8-9; K. Bogdańska, *Dialog – aktualny znak czasu*, tamże, s. 10; K. Gołębiowski, *Pionier dialogu międzyreligijnego*, tamże, s. 11; K. Góral, *Maryja – mistrzyni dialogu*, tamże, s. 15; E. Sakowicz, *Nowe ruchy religijne*, tamże, t. 184, nr 6, 2004, s. 4-5; J.J. Pawlik, *Nowe ruchy religijne w Afryce*, tamże, s. 6-7; M. Krystecka, *Kościół a New Age*, tamże, s. 8-9; K. Lenzion, *Religijna wieża Babel na Madagaskarze*, tamże, s. 10; A. Wąs, *Inkulturacja w służbie ewangelizacji i dialogu międzyreligijnego*, tamże, t. 193, nr 3, 2006, s. 32; J. Piotrowski, *Świadkowie Chrystusa*, tamże, t. 204, nr 2, 2008, s. 3; E. Sujecka, *Biblijny obraz męczeństwa*, tamże, s. 4-5; T. Marek, *Umęczona ziemia*, s. 6-7; M. Bednarz, *Być świadkiem wiary – w ojczyźnie Jezusa*, tamże, s. 8-9; K. Lenzion, *Męczennicy – wierni świadkowie*, tamże, s. 10; A. Scarpa, *Święta z Sudanu*, tamże, s. 11; E. Sakowicz, *Harmonia ducha i stworzenia w różnych religiach świata*, tamże, t. 212, nr 4, 2009, s. 6-7; tenże, *Dialog kultur i religii*, tamże, t. 215, nr 1, 2010, s. 8-9; K. Lenzion, *Prawda o dialogu*, tamże, s. 10; E. Sakowicz, *Prawda – istota każdej religii*, tamże, t. 216, nr 2, 2010, s. 6-7; Cz. Noworolnik, *Droga miłości i prawdy*, tamże, s. 8-9; E. Sakowicz, *Świadkowie miłości w różnych religiach*, tamże, t. 217, nr 3, 2010, s. 6-7; tenże, *Bez świętości nie ma religii*, tamże, t. 218, nr 4, 2010, s. 6-7; J. Różański, *Trzy dokumenty misyjne*, tamże, t. 220, nr 6, 2010, s. 4-5; E. Sakowicz, *Kręgi kulturowe i religijne*, tamże, s. 6-7; W. Kluj, *Teologiczne wyznawania „Redemptoris missio”*, tamże, s. 8-9; E. Sołtysik, *Redemptoris missio i PDM*,

Kolejny wysokonakładowy popularny periodyk misyjny, który zostanie poddany analizie, nosi tytuł „Misje Salezjańskie”. Są one wydawane od 1987 roku w Warszawie przez Salezjański Ośrodek Misyjny. Jest to dwumiesięcznik. Główne zadanie czasopisma stanowi informowanie o działalności misyjnej salezjanów oraz gromadzenie na nią środków finansowych. W piśmie nie ma opracowań religioznawczych dotyczących innych religii, jak i samego islamu. Obraz tego ostatniego kształtuje się wśród obiorców dzięki tekstom misjograficznym prezentującym bieżącą pracę misyjną zgromadzenia. W piśmie publikuje się artykuły przedstawiające prześladowania chrześcijan na misjach (włącznie z męczeństwem), prowadzonych w krajach o większości muzułmańskiej²⁷.

tamże, s. 16; J. Różański, *Kościół w Sudanie Południowym*, tamże, t. 176, nr 1, 2012, s. 6-7; E. Sakowicz, *Młodzi w innych religiach*, tamże, t. 185, nr 4, 2013, s. 32-33; tenże, *Czy religie dyskryminują kobiety?*, tamże, t. 187, nr 6, 2013, s. 32-33; tenże, *Ludzie starzy w religiach świata*, tamże, t. 188, nr 1, 2014, s. 32-33; tenże, *Kobieta na tle religii Chin oraz islamu*, tamże, t. 190, nr 3, 2014, s. 32-33; tenże, *Dziecko – Boże błogostawieństwo*, tamże, t. 192, nr 5, 2014, s. 32-33; tenże, *Wspólnota żywych i zmarłych*, tamże, t. 193, nr 6, 2014, s. 32-33; tenże, *Życie poświęcone*, tamże, t. 194, nr 1, 2015, s. 32-33; S. Stachera, *List z Maroka*, t. 195, nr 1, 2015, s. 16-17; R. Cyfka, *Solidarność z prześladowanymi chrześcijanami*, tamże, s. 20; E. Sakowicz, *Mnisi, asceci, mistycy*, tamże, 32-33.

²⁷ Zob. B. Kant, *Wyjazdy na misje*, „Misje Salezjańskie”, t. 1, nr 1, 1987, s. 3; [Bez autora], *Siostry salezjanki z Lusaki*, tamże, t. 2, nr 1, 1988, s. 14; B. Kant, *Śmierć męczeńska misjonarzy*, tamże, t. 3, nr 2, 1988, s. 5; tenże, *Misjonarz – zawód niebezpieczny*, tamże, t. 4, nr 3, 1988, s. 9; tenże, *Salezjanie w Istanbule*, tamże, t. 9, nr 8, 1988, s. 10; E. Czarnecka, T. Roszkowska, *List z Sudanu*, tamże, t. 12, nr 3, 1989, s. 10; W. Kloc, *List z Zambii*, tamże, s. 11; H. Kamińska, *List z Kenii*, tamże, s. 12; W. Kozłowicz, *Lusaka*, tamże, t. 14, nr 5, 1989, s. 5; R. Józwiak, *Naggalama*, tamże, s. 6; B. Kant, *100-lecie Kościoła w Nagaland*, tamże, t.19, nr 4, 1990, s. 3; E. Czarnecka, *Wielkanocny pamiętnik z Sudanu*, tamże, s. 5-6; K. Cichecki, *List z Lusaki w Zambii*, tamże, s. 7; [Bez autora], *List z Luwingu w Zambii*, tamże, t. 23, nr 2, 1991, s. 4; J. Bernaś, *List z Lusaki w Zambii*, tamże, s. 5; T. Roszkowska, *List z Chartumu w Sudanie*, tamże, s. 15; E. Czarnecka, *List z En Nahud w Sudanie*, tamże, t. 24, nr 3, 1991, s. 4; A. Zdzieborski, *List z Ipusukilo w Zambii*, tamże, s. 5; B. Kant, *Lekcja umierania*, tamże, t. 31, nr 6, 1992, s. 4-7; tenże, *Przy wigilijnym stole*, tamże, s. 10-14; tenże, *Misjonarz – zawód niebezpieczny*, tamże, t. 32, nr 1, 1993, s. 6-7; tenże, *Misjonarz – zawód niebezpieczny*, tamże, t. 60, nr 5, 1996, s. 5-6; S. Rafalko, *Błogostawieni, którzy umierają w Panu*, tamże, t. 79, nr 6, 2000, s. 3; tenże, *Świętość i męczeństwo w Rodzinie Salezjańskiej*. Rozmowa z ks. prof. Stanisławem Szmidem SDB, tamże, t. 82, nr 3, 2001, s. 6-10; M. Urbińska, *Wśród dzieci wojny*. Rozmowa z ks. Wojciechem Mroczykiem SDB, tamże, t. 95, nr 4, 2003, s. 6-9; G. Sikora, *Sudan – przemilczane piekło*, tamże, t. 106, nr 3, 2005, s. 14-21; G. Sikora, *Wojna w Libanie*, tamże, t. 114, nr 5, 2006, s. 8-11; E. Czarnecka, *Sudan*, tamże,

„Misjonarz” to miesięcznik wydawany od 1983 roku w Warszawie przez Polską Prowincję Misjonarzy Słowa Bożego (werbiści). Większość publikowanych opracowań dotyczy działalności misyjnej werbistów. Na łamach pisma w zasadzie nie były publikowane artykuły religioznawcze. Z przeprowadzonej analizy wynika, że islam i jego wyznawcy byli szerzej prezentowani w pierwszych latach wydawania czasopisma, gdy większy nacisk kładziono na dialog międzyreligijny. W późniejszym okresie w publikacjach misjograficznych rzadko wspomniano o islamie, a jeśli już to czyniono, to upatrywano w nim przyczynę prześladowań chrześcijan i ich męczeńskiej śmierci czy też przeszkodę w prowadzeniu ewangelizacji misyjnej²⁸.

t. 117, nr 2, 2007, s. 8-11; G. Sikora, *Zostawić Tunezyjczykom coś cennego*, tamże, t. 141, nr 2, 2011, s. 4-13; [Bez autora], *Świadectwa o ks. Marku Rybińskim*, tamże, s. 14-23; M. Rybiński, *Wybrane teksty*, tamże, s. 24-31; M. Makuła, *Pożegnanie misjonarza w Tunezji*, tamże, s. 32-37; G. Sikora, *Czy kiedyś to cierpienie się skończy?*, tamże, t. 161, nr 4, 2014, s. 8-13; tenże, *Salezjanie w Malawi, gorącym zakątku świata*, tamże, t. 164, nr 1, 2015, s. 6-12.

²⁸ Zob. A. Koszorz, *W imię odpowiedzialności. Rozmowa z Delegatem na XII Kapitułę Generalną Zgromadzenia Księży Werbistów o. Konradem Kelerem*, „Misjonarz”, t. 81, nr 1, 1983, s. 5-7; H. Jerzmański, *Ziarno jedności i pokoju*, tamże, t. 82, nr 2, 1983, s. 3-4; G. Gemeinder, *Bóg ma tysiące dróg*, tamże, s. 22-23; L. Górka, *Chrześcijańskie świadectwo*, tamże, t. 97, nr 1, 1986, s. 3-5; K. Kołodziejczyk, *Dzień muzułmański w Pieniężnie*, tamże, s. 6-7; T. Gerlach, *Kościół dialogu*, tamże, s. 8-9; H. Jerzmański, *O nową świadomość religijną*, tamże, s. 18-20; K. Kołodziejczyk, *Sudan – ciągle konflikty*, tamże, s. 25-28; H. Jerzmański, *Tam gdzie toczy się wojna. Ojciec Stanisław Olesiak – świadek angolańskiego dramatu*, tamże, t. 98, nr 2, 1986, s. 9-11; K. Kołodziejczyk, *Sri Lanka – niepewna przyszłość*, tamże, s. 25-28; tenże, *Nieustający dialog. Rozmowa z Arcybiskupem Manili, Prymasem Filipin, Księdzem Kardynałem Jamie Sinem*, tamże, t. 114, nr 6, 1988, s. 6-28; A. Launay, *Męczeństwo św. Mateusza Le van Gam*, tamże, s. 8-10; S. Wilkanowicz, *O misjonarzach i męczennikach i kolonizacji Wietnamu. Rozmowa z Teresą Tran-thi-Lai-Wilkanowicz*, tamże, s. 9-10; K. Kołodziejczyk, *Ile godzin w wieczności*, tamże, t. 122, nr 2, 1990, s. 16-20; W. Hoffmann, *Somalia – czy powróci pokój?*, tamże, s. 25-26; W. Hoffmann, *Etiopia – Kościół wobec uchodźców z Sudanu*, tamże, s. 27; J. Grzybowski, *Mistyka Wschodu – nadzieja, czy zagrożenie?*, tamże, t. 129, nr 9, 1990, s. 3-5; B.K. Peczeko, *Ścieżka chrześcijańskiej medytacji*, tamże, s. 5-6; T. Rogacki, *Czekanie na decyzje*, tamże, s. 7-9; J. Grzybowski, *Afganistan. Dżihad – święta wojna*, tamże, s. 25-27; H. Jerzmański, *Pragniemy żyć ich życiem, dzielić ich troski i radości*, tamże, t. 130, nr 10, 1990, s. 5-7; J. Grzybowski, *Algieria – współistnienie islamu i chrześcijaństwa*, tamże, s. 25-27; tenże, *Kościół, islam i muzułmanie w Afryce*, tamże, t. 132, nr 1, 1991, s. 4-5; M. Golicka-Jabłońska, *Trudny proces adaptacji*, tamże, s. 7-9; J. Grzybowski, *Pustynia, która wraca*, tamże, s. 14-15; tenże, *Egipt. Chrześcijaństwo, które przetrwało*, tamże, s. 25-27; tenże, *Rasizm światowy i prowincjalny*, tamże, t. 134, nr 3, 1991, s. 3-4; M. Golicka-Jabłońska, *Zagłada libańskich chrześci-*

Kolejne analizowane wielkonakładowe popularyzujące pismo misyjne stanowi kwartalnik „Posyłam Was”. Jest on wydawany od 1991 roku w Warszawie przez Pallotyński Sekretariat Misyjny Prowincji Chrystusa Króla. Periodyk zawiera prawie wyłącznie relacje z bieżącej pracy misyjnej pallotyńców. Dotyczy to szczególnie misji w Rwandzie, Zairze, Kamerunie, Tanzanii, Republice Południowej Afryki, Urugwaju, Boliwii, Brazylii, Australii, Papui Nowej Gwinei, Korei, Słowacji, na Białorusi i Ukrainie. Na łamach pisma nie są publikowane opracowania religiologiczne dotyczące różnych religii, w tym islamu. Jego obraz przedstawiany bywa w niewielu artykułach misjograficznych, najczęściej negatywnie – islam i muzułmanie są ukazywani jako przyczyna prześladowań i męczeńskiej śmierci chrześcijan na misjach. Jednocześnie w kwartalniku „Posyłam Was” przedstawia się sposób funkcjonowania chrześcijan w państwach o większości muzułmańskiej, w których ewangelizuje się w ukryciu lub wyłącznie przez czyny miłosierdzia²⁹.

jan, tamże, s. 7-9; G. Steinhauer, *Dom dobroci*, tamże, s. 18-19; J. Grzybowski, *Grenlandia. Chrześcijanie wśród lodowców*, tamże, s. 25-27; L. Niewdana, *Dialog wciąż potrzebny*, tamże, t. 135, nr 7-8, 1991, s. 5-6; M. Grzech, *Siostry klawerianki w służbie misjom*, tamże, s. 7; J. Grzybowski, *Arabia Saudyjska. Krajobraz z dreszczykiem*, tamże, s. 25-27; C. Durrell, *Afrykańscy męczennicy*, tamże, nr 11-12, 1991, s. 7-8; M. Długosz, *Niebo w płomieniach*, tamże, s. 16-17; T.J. Augustyn, *Otwartość, prostota i radość*, tamże, s. 21; J. Grzybowski, *Angola. Nadzieja na pokój*, tamże, s. 27-28; J. Sporniak, *Wewnątrz konfliktów. Dwudziestopięćciele werbistów w Angoli*, tamże, s. 30-31; L. Górka, *Mocą wspólnej modlitwy*, tamże, t. 142, nr 1, 1992, s. 3-4; J. Grzybowski, *Logika miłości*, tamże, t. 254, nr 1, 2002, s. 3-5; L. Popielewicz, *Dzieci tego samego Boga. Rozmowa z s. Maksymilianą Rusin SSpS misjonarką z Ghany*, tamże, s. 6-7; J. Grzybowski, *Dialog w obliczu światowego kryzysu. Rozmowa z o. Konradem Kelerem SVD, wicegenerałem werbistów*, tamże, t. 256, nr 3, 2002, s. 3-5; L. Popielewicz, *Czy islam zagraża chrześcijaństwu*, tamże, s. 6-7; Z. Hauser, *Madonna z El Dobre*, tamże, s. 8-9; R. Janowski, *Obcy w swoim kraju*, tamże, t. 291, nr 4, 2005, s. 3-5; A. Wąs, *V Dzień Islamu w Kościele katolickim w Polsce*, tamże, s. 12-13; R. Borowski, *Werbistowska szkoła w Asunción*, tamże, t. 391, nr 9, 2013, s. 6-7; A. Wąs, *Dzień Islamu w duchu dialogu*, tamże, t. 385, nr 1, 2014, s. 12-15.

²⁹ Zob. A. Jarczewska, *Życie w miłości*, „Posyłam Was”, t. 1, nr 1, 1991, s. 3-5; Cz. Parzyszek, *Ks. Adam Wiśniewski SAC – misjonarz wśród trędowatych*, tamże, t. 6, nr 2, 1992, s. 4-5; E. Petrykiewicz, *Z listów ks. Adama Wiśniewskiego SAC*, tamże, s. 5-7; J. Kędziora, *Cywilizacja pokoju nie jest możliwa, jeżeli brakuje miłości*, tamże, t. 24, nr 4, 1996, s. 15; F. Kapuściak, *Bóg płacze*, tamże, t. 26, nr 2, 1997, s. 3-4; H. Cabała, *Przekujcie miecze na lemiesz*, tamże, s. 5-6; E. Pietrykiewicz, *Pójdę do nieba tańcząc...*, tamże, s. 7-8; H. Cabała, *Pojednanie i sprawiedliwość*, tamże, s. 9; B. Maciasz, *Krzyk zairskich kobiet*, tamże, s. 10-11; G. Gzowska, *W sercu Afryki*, tamże, s. 12-14; P. Karp, J. Bassigny, *Świątynia pokoju*, tamże, t. 30, nr 2, 1998, s. 5-7; ciż, *Między ziemią a niebem Afryki*, tamże, s. 8; J. Limanówka, „Bądź-

„Świat Misyjny” to tytuł wydawany od 1983 roku w Warszawie przez Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci. Jest to ostatnie popularne czasopismo wysokonakładowe, które bada się pod kątem kreowania u odbiorców obrazu islamu. W tym dziecięcym periodyku znaleźć można niewiele treści dotyczących tej religii. Ze względu na grupę docelową odbiorców o islamie nie wspomina się, a ewentualne negatywne skojarzenia zostały zredukowane do minimum³⁰.

Popularne wysokonakładowe pisma misyjne temat islamu oraz dialogu międzyreligijnego podejmują w pojedynczych opracowaniach religioznawczych oraz monograficznych. Obraz tej religii kształtowany jest wśród czytelników najczęściej za pomocą misjografii, prezentującej życie codzienne misjonarzy. Islam, poza artykułami religioznawczymi, przedstawiany bywa negatywnie – jako przyczyna prześladowań i kłopotów w ewangelizacji misyjnej. Natomiast chrześcijanie pokazywani są jako ci, którzy wyciągają rękę do dialogu i pokojowej koegzystencji.

Popularnonaukowe czasopisma misyjne

Popularnonaukowe czasopisma misyjne to sześć tytułów, najczęściej wysokonakładowych, drukowanych w liczbie powyżej 7500 egzemplarzy. Ze względu na treść i poziom opracowania tekstów nie wymagają od odbiorcy przygotowania teologicznego czy misjolo-

cie miłosierni wobec trędowatych”, tamże, t. 40, nr 4, 2000, s. 5-6; S. Skuza, *Sanktuarium Matki Bożej Pokoju w Yamoussoukro*, tamże, t. 49, nr 1, 2003, s. 8; P.J. Karp, *Wybrzeże Kości Słoniowej potrzebuje modlitwy o pokój*, tamże, s. 9; tenże, *Świątynia Pokoju „między ziemią a niebem Afryki”*, tamże, t. 57, nr 1, 2005, s. 5-8; J. Kędzióra, *Męczennicy Konga Ndinabo – ofiarą za pokój*, tamże, t. 94, nr 2, 2014, s. 28-29.

³⁰ Zob. [Bez autora], *Bardzo dziwne zdarzenie*, „Świat Misyjny”, t. 1, nr 1, 1983, s. 2-4; I. Janus, *Apostoł Sahary*, tamże, t. 15, nr 3, 1985, s. 2; tenże, *Stulecie śmierci męczenników Ugandy*, tamże, t. 20, nr 2, 1986, s. 3; tenże, *Poznajemy Kamerun*, tamże, t. 68, nr 2, 1994, s. 2-3; tenże, *Togo*, tamże, t. 74, nr 1, 1995, s. 2; I. Rudnicka, *Na świecie nie żyjemy sami*, tamże, t. 81, nr 2, 1996, s. 2; I. Janus, *Kenia*, tamże, s. 3; tenże, *Senegal*, tamże, t. 87, nr 2, 1997, s. 3; tenże, *Indonezja*, tamże, t. 89, nr 4, 1997, s. 3; tenże, *Sudan*, tamże, t. 92, nr 1, 1998, s. 3; tenże, *Sudańskie dzieci*, tamże, s. 4; E. Bralewska, *Bakhita*, tamże, s. 5; I. Janus, *Republika Środkowoafrykańska*, t. 100, nr 3, 1999, s. 6-7; S. Wojdak, *List z Bangi*, tamże, s. 9; [Bez autora], *Czad*, tamże, t. 116, nr 1, 2002, s. 8-9; A. Miśkowiec, *Bł. Daniel Comboni*, tamże, s. 12-13; [Bez autora], *Doświadczenie indonezyjskich dzieci*, tamże, t. 140, nr 1, 2006, s. 11; S. Wrosz, *Oczami misjonarza*, tamże, s. 21; [Bez autora], *Ania prosi o wywiad, rozmowa z Lambertusem Soli*, tamże, s. 28-29; [Bez autora], *Życie w niepokoju*, tamże, t. 163, nr 6, 2009, s. 11; A. Miśkowiec, *Na okręcie wiary*, tamże, s. 12-13; [Bez autora], *Listy z Pakistanu*, tamże, s. 17.

gicznego, choć czasem podejmują trudniejsze zagadnienia. Wydawcami czasopism są zgromadzenia zakonne, Papieskie Dzieła Misyjne, a w jednym przypadku fundacja humanitarna związana z Kliniką Chorób Tropikalnych Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu³¹.

„Animator. Biuletyn Misyjno-Pastoralny” to kwartalnik wydawany od 1989 roku przez Misjonarzy Słowa Bożego. Mimo to w ostatnich latach pismo wydawano dwa-trzy razy w roku. Zawiera ono zarówno materiały graficzne, które można wykorzystać w pracy parafialnej, jak i pomoce formacyjne. Na łamach kwartalnika publikowane są artykuły dotyczące islamu, a także materiały na temat dialogu międzyreligijnego oraz ukazujące pozostałe religie w ujęciu problemowym. Autorzy publikowanych tekstów analizowali także nauczanie Kościoła dotyczące dialogu międzyreligijnego. W omawianym czasopiśmiennictwie obraz islamu jest najczęściej neutralny, fenomenologiczny³².

„Medicus Mundi Polonia” stanowi kwartalnik wydawany od 1991 roku przez Fundację Pomocy Humanitarnej „Redemptoris Missio”, związaną z Katedrą i Kliniką Chorób Tropikalnych i Pasożytniczych Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu. Pismo przeznaczone jest dla osób zainteresowanych problemami medycznymi wchodzą-

³¹ Zob. M. Wrzos, *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne...*, dz. cyt., s. 339-462, 511-528.

³² Zob. E. Sakowicz, *Dialog międzyreligijny a człowiek*, „Animator. Biuletyn Misyjno-Pastoralny”, t. 18, nr 2, 1993, s. 107-116; tenże, *Chrystologiczne podstawy dialogu Kościoła z religiami pozachrześcijańskimi w świetle wypowiedzi papieża Jana Pawła II*, tamże, t. 19, nr 3, 1993, s. 70-90; tenże, *Eklezjologiczne podstawy dialogu Kościoła z religiami pozachrześcijańskimi w nauczaniu papieża Jana Pawła II*, tamże, t. 21, nr 1, 1994, s. 334-378; tenże, *Pneumatologiczne podstawy dialogu Kościoła z religiami pozachrześcijańskimi w nauczaniu papieża Jana Pawła II*, tamże, t. 23, nr 3, 1994, s. 132-157; tenże, *Antropologia teologiczna jako podstawa dialogu Kościoła z religiami pozachrześcijańskimi. Rozważania inspirowane myślą Jana Pawła II*, tamże, t. 24, nr 4, 1994, s. 294-315; tenże, *Dziecko w kulturach świata – cz. 1*, tamże, s. 302-329; tenże, *Apostolskość Kościoła*, tamże, t. 29, nr 1, 1996, s. 135-141; J. Różański, *Dialog chrześcijaństwa, religii tradycyjnych i islamu – dialogiem codziennego życia i spotkania*, tamże, t. 31, nr 3, 1996, s. 170-174; A. Koperek, *Formacja sumienia a prawo do wolności religijnej*, tamże, t. 33, nr 1, 1997, s. 108-115; E. Sakowicz, *Małżeństwo wspólnota dialogu*, tamże, t. 35, nr 3, 1997, s. 136-144; Z. Pawłowicz, *Zasady i zadania dialogu międzyreligijnego w nauczaniu Kościoła*, tamże, t. 44, nr 4, 1999, s. 211-218; J. Pereira, *Zawarcie małżeństwa o różnicy religii*, tamże, t. 61, nr 1, 2004, s. 161-164; A. Miotk, *Religie świata a problem życia po śmierci*, tamże, t. 62, nr 2, 2004, s. 129-133; J. Joseph, *Fundamentalizm religijny a problem naruszenia społecznej harmonii*, tamże, t. 69, nr 1, 2006, s. 143-154; W. Wesoły, *ABC katolicyzmu dla wyznawców innych religii*, tamże, s. 103-109; J. Nosowski, *Przemiany postaw społecznych w islamie*, tamże, t. 73, nr 1, 2007, s. 130-148; J. Kamocki, *Islam indonezyjski w procesie przemian*, tamże, t. 75, nr 3, 2007, s. 128-136.

cymi w zakres tzw. medycyny tropikalnej i *international health*, z naciskiem położonym na potrzeby misyjnych ośrodków medycznych. Wersja drukowana ukazuje się najczęściej dwa razy w roku po dwa numery. W periodyku nie ma artykułów bezpośrednio nawiązujących do islamu czy jakiegokolwiek religii. W opracowaniach przedstawiane są natomiast misje chrześcijańskie, na których potrzebującym udzielana jest pomoc medyczna bez względu na ich przynależność religijną. Autorzy zachęcają czytelników do uniwersalnej pomocy medycznej³³.

Badaniom podda się także periodyk „Misyjne Drogi”. Jest on wydawany od 1983 roku w Poznaniu przez Polską Prowincję Misjonarzy Oblatów Maryi Niepokalanej. Aktualnie stanowi pismo o największej objętości i nakładzie w kraju. Zamieszczono w nim szereg opracowań dotyczących islamu. Są to zarówno religioznawcze teksty monograficzne, jak i analizy porównawcze. Na łamach pisma publikuje się artykuły misjograficzne dotyczące muzułmanów. Przedstawia się ich jako przyczyniających się do prześladowań i męczeńskiej śmierci chrześcijan. Autorzy zachęcają do dialogu międzyreligijnego, a także przedstawiają naukę Kościoła dotyczącą innych religii. Wśród autorów opracowań są także muzułmanie. Przedstawiany obraz islamu jawi się jako obojętny, choć związany z trudnymi tematami koegzystencji chrześcijaństwa i islamu³⁴.

³³ Zob. J. Suaudeau, *Zakażenia HIV/AIDS*, „*Medicus Mundi Polonia*”, t. 1, nr 1, 2001, s. 6-10; A.J. Simonis, *Postuga lecznicza Kościoła – cz. 1*, tamże, s. 11-12; E. Widmer, *Postuga lecznicza Kościoła – cz. 2*, tamże, s. 12; T. Banasiewicz, *Misja medyczna „Operacja Bangassu 2002”*, tamże, t. 6-7, nr 3-4, 2002, s. 3-4; E. Koźmińska, *Praktyka wakacyjna w szpitalu misyjnym w Likuni (Malawi)*, tamże, s. 19-20; A. Magowska, *Okrucieństwo wobec dzieci w północnej Ugandzie*, tamże, t. 8-9, nr 1-2, 2003, s. 6; tenże, *Bioetyka w krajach rozwijających się*, tamże, t. 10, nr 3, 2003, s. 11-12; E. Koźmińska, *Kobieta a zdrowie społeczności*, tamże, s. 13-14; N. Rehlis, *Opieka zdrowotna w tropiku*, tamże, t. 11, nr 4, 2003, s. 2-3; J. Kowalczyk, *Praktyka w misji Essiengbot. Kamerun*, tamże, t. 15, nr 4, 2004, s. 3-4; S. Laschenski, *Pokój z Wami!*, tamże, t. 16, nr 1, 2005, s. 4; A. Magowska, *Antropologia kulturowa jako narzędzie medycyny w Afryce*, tamże, s. 5, 13-15; *taż*, *Postęp w zakresie medycyny tropikalnej*, tamże, t. 17-18, nr 1-2, 2006, s. 18; *taż*, *Misje medyczne dominikanek w Kamerunie – cz. 1*, tamże, t. 28, nr 1, 2009, s. 5-6; *taż*, *Misje medyczne dominikanek w Kamerunie – cz. 2*, tamże, t. 29, nr 2, 2009, s. 6-7; A. Łuczak, *Powrót do Kamerunu*, tamże, t. 30-31, nr 3-4, 2009, s. 6-8; K. Gniazdowski, *Dentysta w Afryce – sprawozdanie z pracy w Kamerunie*, tamże, t. 44-45, nr 1-2, 2013, s. 10-11.

³⁴ Zob. A. Kurek, *Współczesna katolicka koncepcja misji*, „*Misyjne Drogi*”, t. 1, nr 1, 1984, s. 3-9; W. Hoffman, *Kamerun – Afryka w miniaturze*, tamże, t. 3, nr 3, 1984, s. 2-4; A. Kurek, *Kamerun wczoraj i dziś*, tamże, s. 7-13; M. Czyżycki, *Stulecie Kościoła w Kamerunie*, tamże, s. 14-19; A. Rolek, *Rodzimy charakter Kościoła północnokameruńskiego*, tamże, s. 20-25; E. Bogucka, *Uganda – ziemia łzami i krwią*

zroszona, tamże, t. 4, nr 4, 1984, s. 21-23; A. Andrzejczak, *Matka trędowatych z Buluby. Dr Wanda Błęńska*, tamże, s. 24-30; E. Bogucka, *Islam*, tamże, t. 9, nr 1, 1985, s. 14-19; A. Kurek, *Chrześcijaństwo w świecie arabskim*, tamże, s. 20-23; tenże, *Dialog z islamem*, tamże, s. 21-29; A. Kupka, *Karol de Foucauld: „Chcę być bratem wszystkich”*, tamże, s. 30-35; K. Rudnicka, *Żyję wśród muzułmanów w libańskiej wiosce...*, tamże, s. 36-37; G. Polak, *„Dialog pomiędzy chrześcijanami a muzułmanami jest dzisiaj bardziej niż kiedykolwiek potrzebny”*. *Ojciec Święty w Maroku*, 19 sierpnia 1985 r., tamże, t. 15, nr 3, 1986, s. 24-27; J. Kowalik, *Maroko*, tamże, s. 34-37; R.M. Rogowski, *„Kim On jest”: przedmiot religii*, tamże, t. 19, nr 3, 1987, s. 58-59; tenże, *Podmiotowy wymiar religii*, tamże, t. 20, nr 4, 1987, s. 57-59; tenże, *Egzystencjalny wymiar religii*, tamże, t. 22, nr 2, 1988, s. 58-59; J. Różański, *W ogniu konfliktów – Liban*, tamże, t. 27, nr 3, 1989, s. 8-15; A. Kupka, *„Pracę w Libii można naprawdę pokochać”*. *Rozmowa z siostrami eucharystkami pracującymi w Libii*, tamże, s. 16-21; J. Tomko, *Misja Kościoła trwa*, tamże, s. 22-23; S. Świętokrzyski, *Szukać dróg porozumienia...*, tamże, s. 24-27; J. Różański, *Świadectwo wiary męczenników z Ugandy*, tamże, s. 22-23; K. Baszczuk, *Pokój i sprawiedliwość dla wszystkich. Jan Paweł II w Sudanie*, tamże, t. 43, nr 3, 1993, s. 24-26; S. Zasada, *Wciąż dyskryminowany. Kościół w Sudanie*, tamże, s. 27-29; M. Jazgier, *W trosce o sprawiedliwość i pokój*, tamże, s. 40-41; R. Zmitrowicz, *Nowa misja Kościoła katolickiego w Turkmenistanie*, tamże, t. 66, nr 2, 1998, s. 6-7; A. Madej, *Misyjne drogi wiodą przez Aszchabad*, tamże, s. 8-10; W. Tyszkiewicz, *Po raz pierwszy obchodziliśmy Boże Narodzenie*, tamże, s. 11; D. Kmiecik, *Na skrzyżowaniu dróg. Nurty i tendencje we współczesnym islamie*, tamże, s. 12-14; M. Abdalla, *Z dziejów Kościoła w Azji Środkowej. Wśród plemion tureckich i mongolskich*, tamże, s. 15; S. Świętokrzyski, *Znak nadziei. Kościół w Nigerii*, tamże, t. 68, nr 4, 1998, s. 7-8; A. Kupka, *Afryka potrzebuje nadziei, pokoju i jedności. Podróż apostolska Jana Pawła II do Nigerii*, tamże, s. 8-13; M. Szefran, *Bł. Cyprian Michael Iwene Tansi*, tamże, s. 14-15; A.M. Impe, *D. Kmiecik, Islam ostatnią deską ratunku?*, tamże, s. 19-20; M. Lampard, *Cicha obecność*, tamże, s. 22; R. Wawrzyniecki, *Odkupienie a dialog międzyreligijny. Symposium religio logiczno-misjologiczne w Obrze*, tamże, s. 31; P. Bortkiewicz, *Tajemnica wcielenia Boga pojednaniem ludzi między sobą*, tamże, t. 85, nr 1, 2001, s. 4-5; J. Krajewski, *Kraj jeszcze mało znany. Kościół w Kazachstanie*, tamże, t. 90, nr 6, 2001, s. 4-7; M. Szafran, *Pracownicy pierwszej godziny*, tamże, s. 8-9; A. Kupka, *Kazachstanie nie lekąj się! Podróż Jana Pawła II do Kazachstanu*, tamże, s. 10-14; A. Madej, *Ziemia spotkania*, tamże, s. 15-16; K. Baszczuk, *Na straży narodowej tradycji. Kościół w Armenii*, tamże, s. 17-20; A. Kurowski, *Jeden jest pan, jedna wiara, jeden chrzest. Podróż apostolska Jana Pawła II do Armenii*, tamże, s. 21-27; M. Swat, *Wiadomości od Misjonarzy Oblatów M.N.P. pracujących w Pakistanie*, tamże, t. 91, nr 1, 2002, s. 7-8; W. Kluj, *Być świadomym swojej chrześcijańskiej misji. Rozmowa z o. profesorem Samirem Khalil Samirem SJ*, tamże, s. 9-12; W. Hryniwicz, *Jak być dzisiaj człowiekiem dialogu?*, tamże, s. 13-17; L. Danilecka, *Sprawiedliwość i Pokój, Przebaczenie i Życie, Miłość. Dzień Modlitwy o Pokój na Świecie w Asyżu*, tamże, t. 92, nr 2, 2002, s. 4-7; A. Madej, *O Kościele w Turcji. Rozmowa z ks. bp. Louisem Pelâtre, wikariuszem apostolskim w Istambule*, tamże, s. 22-27; L. Danilecka, *Rozmowa z ks. Eugeniuszem Szyszka o sytuacji Kościoła w Republice Środkowoafrykańskiej*, tamże, s. 43-45; też, *Rozumienie sprawy jedności. Rozmowa*

z o. Z. Kwiatkowskim SJ o chrześcijanach w Syrii i bliskowschodnim dialogu z islamem, tamże, t. 100, nr 4, 2003, s. 20-23; E. Sakowicz, *Dialog międzyreligijny jako pokonywanie zła dobrem*, tamże, t. 110, nr 2, 2005, s. 9-12; tenże, *Ludność świata w jednej wiosce*, tamże, s. 13; F. Arinze, *Budować mosty*, tamże, t. 115, nr 1, 2006, s. 6-7; L. Danilecka, *Chrześcijanin wśród muzułmanów. Beatyfikacja Karola de Foucauld*, tamże, s. 8-11; W. Kluj, *Trudna sytuacja w Republice Środkowoafrykańskiej*, tamże, t. 117, nr 3, 2006, s. 19-21; R. Krawiec, *Trzeba się dzielić darem wiary. Rozmowa z o. Ryszardem Modelskim OFMCap, misjonarzem w Republice Środkowoafrykańskiej*, tamże, s. 22-27; K. Zielenda, *Znak nadziei dla Kościoła w Afryce. Oblaccy klerycy w Jaunde*, tamże, s. 34-36; L. Danilecka, *Wojna zamiast chleba. Przemilczany konflikt w sudańskim regionie Darfuru*, tamże, t. 123, nr 3, 2007, s. 8-11; też, *Misja salezjańska w Sudanie*, tamże, s. 12-14; H. Mathies, *Do jakiej Afryki przybywa Benedykt XVI? Rozmowa z ks. Andrzejem Halembą, misjonarzem z Zambii*, tamże, t. 135, nr 3, 2009, s. 4-6; tenże, *Niekończące się rzędy uchodźców*, tamże, s. 7-8; J. Różański, *Kościół w Afryce w służbie pojednania, sprawiedliwości i pokoju*, tamże, s. 9-11; K. Zielenda, *Przybywam do Was, aby Was utwierdzić w wierze. Wizyta Benedykta XVI w Jaunde w Kamerunie*, tamże, s. 12-14; T. Frąckiewicz, *Trzeba było to przeżyć*, tamże, s. 15-16; B. Zajączkowska, *Kamerun jest bramą do Afryki. Rozmowa z bp. Eugeniuszem Jureczko OMI, ordynariuszem diecezji Yokaduna*, tamże, s. 17-18; M. Wrzos, *Walka o prawdę w Afryce*, tamże, s. 19-20; L. Danilecka, *Orędzie przebaczenia, nadziei i miłości. Benedykt XVI w Angoli*, tamże, s. 21-23; B. Sojka, *Wizyta Benedykta XVI była dla nas błogostawieństwem*, tamże, s. 24-27; R. Szmydki, *Do jakiej Ziemi Świętej pielgrzymował Benedykt XVI?*, tamże, t. 136, nr 4, 2009, s. 4-7; L. Danilecka, *Duch Asyżu w Krakowie. Międzynarodowy Kongres dla Pokoju*, tamże, t. 138, nr 6, 2009, s. 4-7; J.M. Bereza, *Podstawy dialogu międzyreligijnego*, tamże, s. 8-9; E. Sakowicz, *Dialog – zadanie na nowy wiek i nowe tysiąclecie*, tamże, s. 10-15; W. Popielewski, *Jeżeli mnie prześladowali, to i was prześladować będą*, tamże, t. 141, nr 3, 2010, s. 3-4; M. Wrzos, *Prześladowanie Kościoła trwa*, tamże, s. 5-8; S. Zamboni, *Męczennik nigdy nie jest sam*, tamże, s. 9-11; L. Danilecka, *Iraccy chrześcijanie wołają o pomoc*, tamże, s. 12-14; D. Kopyto, *Na fali islamskiej przemocy w Afryce. Wydarzenia w Nigerii*, tamże, s. 15-17; J. Różański, *Wolność religijna drogą do pokoju. Orędzie Benedykta XVI na Światowy Dzień Pokoju*, tamże, t. 146, nr 2, 2011, s. 4-5; T.M. Korczyński, *Prześladowani i zapomniani*, tamże, s. 6-11; E. Sakowicz, *Gdzie jest szacunek dla godności człowieka, tam wolność religijna jest szanowana. Deklaracja o wolności religijnej „Dignitatis humanae”*, tamże, s. 7-9; A. Kupka, *Nietatwa sytuacja w Pakistanie. Rozmowa z o. Markiem Swatem OMI, misjonarzem z Pakistanu*, tamże, s. 14-15; D. Prot, *Tolerancja religijna w Indonezji*, tamże, s. 16-17; M. Walkusz, *Wspólna droga chrześcijan i muzułmanów w Senegalu*, tamże, s. 18-19; E. Sakowicz, *Globalizacja znakiem czasu i wyzwaniem dla Kościoła*, tamże, t. 149, nr 5, 2011, s. 10-14; J.-L. Tauran, *Przed 25. rocznicą spotkania międzyreligijnego w Asyżu*, tamże, s. 15; A. Amer, *Dialog międzyreligijny*, tamże, s. 16-17; K. Gołębiowski, *Uwieńczenie wieloletnich wysiłków Kościoła. Nowe państwo: Republika Południowego Sudanu*, tamże, s. 18-20; K. Puchała, *Nie tylko Asii Bibi*, tamże, t. 151, nr 1, 2012, s. 44-45; M. Kanert, *Zadolenie największym bogactwem*, tamże, s. 47-48; J. Kędzia, *Ikona przychodzi z ukoniem*, tamże, 49-50; D. Szwarz, *Smak wielorybkiej skóry*, tamże, s. 56-59; K. Zieliński, *Będzie impreza!*, tamże, s. 60-61; M. Krystecka,

„Misjonarze Kombonianie” to kolejny tytuł prasowy, jaki zostanie poddany badaniom. Jest to dwumiesięcznik wydawany od 1993 roku w Warszawie przez Misjonarzy Kombonianów Serca Jezusowego. W czasopiśmie przedstawiane jest przede wszystkim zaangażowanie misyjne zgromadzenia w Afryce. W omawianym periodyku w zasadzie nie ma opracowań religioznawczych dotyczących samego islamu czy jego analiz porównawczych z innymi religiami. Publikowane były natomiast pojedyncze artykuły misjograficzne, w których przedstawiano muzułmanów jako winnych prześladowań chrześcijan i ich męczeńskiej śmierci. Autorzy zachęcali do dialogu międzyreligijnego.

Niezwykła misjonarka całego świata, tamże, t. 152, nr 2, 2012, s. 5; M. Wrzos, *Obłacka, hiszpańska krew*, tamże, s. 8-10; P. Zając, *Od Szczepana do Christiana de Chargé*, tamże, s. 11-13; M. Wrzos, *Areny cierpienia*, tamże, s. 14-17; L. Nieścior, *Za głosem wiary*, tamże, s. 18-19; J. Piosik, *Po cichu, niezauważenie chrześcijaństwo znika z Europy*, tamże, s. 20-21; J. Stróżyk, *Kościół „chłopcem do bicia”*, tamże, s. 22-23; M. Pająk, *Dwa Kościoły*, tamże, s. 24-25; G. Bakarar, *Chrześcijanie na pustyni i w piwnicy*, tamże, s. 28-29; W. Seekhon, T. Narinrak, C. Bertuccio, *Jesteśmy tam, gdzie nas nie ma*, tamże, s. 30-31; G.C. Iheanacho, *Chrześcijanie mają zniknąć*, tamże, s. 32-33; W. Cisło, *Lud Nuba ma prawo do autonomii*, tamże, s. 38-39; A. Ściegosz, *Asii Bibi czeka na pomoc*, tamże, t. 153, nr 3, 2012, s. 44-45; E. Sakowicz, *Bóg i Jego Prorok*, tamże, t. 154, 2012, s. 46-48; A.M. Piwko, *Pielgrzymowanie – droga do Boga*, tamże, s. 49-50; R. Cyfka, *Współczesne rany Chrystusa*, tamże, t. 155, nr 5, 2012, s. 45-46; tenże, *Wielki nieobecny*, tamże, t. 160, nr 4, 2013, s. 49-50; A. Drągula, *Chrześcijanin wśród innych*, tamże, s. 53-55; R. Cyfka, *Krwawy Egipt*, tamże, t. 162, nr 6, 2013, s. 49-50; E. Jaroś, *Wilk w owczej skórze*, tamże, s. 51-53; R. Cyfka, *Przemoc religijna*, tamże, t. 163, nr 1, 2014, s. 49-50; A.M. Piwko, *Poświęcona Bogu*, tamże, t. 164, nr 2, 2014, s. 51-53; R. Cyfka, *Na celowniku*, tamże, t. 166, nr 4, 2014, s. 49-50; E. Sakowicz, *Rodzina w religiach*, tamże, s. 51-53; R. Cyfka, *Kraj czystych ludzi*, tamże, t. 167, nr 5, 2014, s. 49-50; K. Baszczuk, *Czwarty rok bez domu*, tamże, t. 168, nr 6, 2014, s. 13-15; B. Zajackowska, *Chrześcijanie na celowniku*, tamże, s. 16-19; W. Imach, *Burzliwe dzieje chrześcijan*, tamże, s. 20-22; R. Fiedler, *Cień państwa islamskiego*, tamże, s. 23-25; E.M. Kolmenn, *Płaczą w nocy*, tamże, s. 26-27; M. Lozano, *Życie w poczekalni*, tamże, s. 28-29; O. Maksan, *Coś w nas pękło*, tamże, s. 30-31; A. Kupka, B. Zajackowska, *Męczennicy*, tamże, s. 32-33; D. Maliszak, *Tata bohater*, tamże, s. 34-35; G. Valente, *W stronę przyszłości*, tamże, s. 36-37; M. Tykfer, *Zmowa milczenia*, tamże, s. 40-41; W. Cisło, *Zostało nas dziesięć procent*, tamże, s. 42-43; R. Cyfka, *Wierne Jezusowi*, tamże, s. 49-50; S. Chazbijewicz, *Wspólnota czy władza?*, tamże, s. 51-53; B. Kowalska, *Bóg mówi do nich po kurdyjsku*, tamże, s. 54-55; R. Cyfka, *Nie tylko Asia Bibi*, tamże, t. 169, nr 1, 2015, s. 49-50; E. Sakowicz, *Choroba drugą stroną zdrowia*, tamże, s. 51-53; S. Chazbijewicz, *Źródła prawa*, tamże, s. 54-55; M. Michoń, *W stronę odnowy*, tamże, t. 170, nr 2, 2015, s. 49-50; A.M. Piwko, *Przejsie i zmiana*, tamże, s. 51-53; W. Hryniewicz, *Nadzieja lek przezwyjęcza*, tamże, s. 54-55; R. Cyfka, *W cieniu świętych meczetów*, tamże, t. 171, nr 3, 2015, s. 49-50; S. Chazbijewicz, *Religia przez państwo*, tamże, s. 51-53; A.M. Piwko, *Dzieci darem Boga*, tamże, s. 54-55.

Przedstawiany obraz islamu był obojętny, choć poruszano trudne tematy koegzystencji chrześcijaństwa i islamu³⁵.

³⁵ Zob. A. Doneda, *Niech zapanuje pokój*, „Misjonarze Kombonianie”, t. 1, nr 1, 1993, s. 1; M. Russo, *Szansa dla Czadu. Misja na granicy*, tamże, t. 2, nr 2, 1993, s. 5-6; N. Contran, *Somalia bez pokoju*, tamże, t. 4, nr 4, 1993, s. 6; A. Calvera, *Jeden rok z Mandelą*, tamże, t. 9, nr 3, 1995, s. 8-10; A. Kmiecik, *Misje i wolność międzyreligijna*, tamże, s. 12; I. Igartua, *Biskup przeciwny zewnętrznej interwencji wojskowej*, tamże, t. 17, nr 5, 1996, s. 9-10; R. Nnyombi, *Dialog między religiami*, tamże, s. 13-16; D. Glenday, *W coraz trudniejszej sytuacji zakony w Afryce*, tamże, s. 17-20; [Bez autora], *Konflikty w sercu Afryki*, tamże, t. 20, nr 2, 1997, s. 5; R. Ballán, *Jubileusz 2000 i trzecie tysiąclecie. Wielkie wyzwanie misyjne*, tamże, t. 27, nr 3, 1998, s. 5-7; F. Jabłoński, *Z krzyżem na misje*, tamże, s. 9; M. Torres, *Sudan. Kupno i sprzedaż czarnoskórych niewolników*, tamże, s. 10; J.I. Igartua, *Ponad 200 000 dzieci bierze udział w wojnach*, tamże, t. 29, nr 5, 1998, s. 10; M. Torres, *Niech nas boli głód w Sudanie*, tamże, s. 12; tenże, *Szkoła „Sprawiedliwości i Pokoju”*, tamże, t. 39, nr 3, 2000, s. 13-16; T. Ciaravella, *Historia misjonarki komboniańskiej*, tamże, s. 17-19; D. Kisiel, *Tradycja misyjna zobowiązuje*, tamże, s. 20; M. Torres, *Abp Katalizo – wielkości proroka*, tamże, t. 40, nr 4, 2000 s. 4; G.G. Calvo, *Republika Demokratycznego Konga krajem na nowo kolonizowanym*, tamże, s. 5-9; M. Torres, *„Sprawiedliwość i Pokój” podejmowanie działania*, tamże, s. 13-16; tenże, *Zginęło dwa miliony ludzi*, tamże, t. 41, nr 5, 2000, s. 4; G. Barsella, M.A.A. Guixot, *Jedność i wielość. Historia i terytorium. Mikrokosmos Afryki*, tamże, s. 5-8; D. Marani, *Woda i ropa naftowa*, tamże, s. 9-11; G. Barsella, *Krzyk w ciszy*, tamże, s. 12; S. Giudici, *Jaki dialog?*, tamże, s. 17; G.Z. Wako, *Sprawiedliwość i dialog*, tamże, s. 18-20; J.C. Rodríguez, *Wojna niewinnych*, tamże, t. 43, nr 1, 2001, s. 5-9; G. Oliana, *Kościół w Ugandzie*, tamże, s. 18-20; tenże, *Kombonianie w Ugandzie*, tamże, s. 21-23; M. Torres, *Rok wolontariatu i komunikacji między kulturami*, tamże, t. 44, nr 2, 2001, s. 4; J.L. Lizalde, *Etiopia: skrzyżowanie religii*, tamże, s. 5-8; M. Torres, *Nasi bracia muzułmanie*, tamże, t. 49, nr 1, 2002, s. 4; tenże, *Islam i chrześcijaństwo*, tamże, s. 6-9; G.B. Antonini, *Kościół w Sudanie stawia sobie pytania pod wpływem Synodu w Chartumie*, tamże, s. 23; M. Torres, *Współzycie między chrześcijanami i muzułmanami*, tamże, s. 26-27; A. Henzel, *Proroctwo i męczeństwo*, tamże, t. 59, nr 5, 2003, s. 12-13; T. Palagi, *Cudowne uzdrowienie muzułmańskiej kobiety*, tamże, t. 60, nr 6, 2003, s. 22; J.A. Yao, *Potęga urn*, tamże, t. 74, nr 2, 2006, s. 5-7; I. Piñón, *Białe złoto w krainie kolców*, tamże, s. 9-12; C. Ballin, *Prężny Kościół w środowisku muzułmańskim*, tamże, s. 22; F. da Costa Martins, *Darfur, piekło możliwe do uniknięcia*, tamże, t. 84, nr 6, 2007, s. 5-7; [Bez autora], *Święta z Darfuru*, tamże, s. 8; [Bez autora], *Konflikty w obozach dla uchodźców*, tamże, s. 9; F. Arinze, *W służbie pojednania, sprawiedliwości i pokoju*, tamże, s. 11-17; E. Gniady, *W imię wiary chrześcijańskiej budujemy sprawiedliwość*, tamże, t. 91, nr 1, 2009, s. 8-9; [Bez autora], *Rośnie napięcie w relacjach z Ruandą*, tamże, s. 13; Cz. Noworolnik, *Męczennicy zachęcają do misji*, s. 23; A. Szałowska, *Koniec i początek, początek i koniec*, tamże, t. 102, nr 1, 2011, s. 5-7; [Bez autora], *Trudna sytuacja prześladowanych chrześcijan*, tamże, s. 11; J. Caramazza, *Malindi – dialog i zaangażowanie*, tamże, t. 114, nr 1, 2013, s. 13-15; J.F. Martin, *Jesteśmy Kościołem, który ewangelizuje przez miłosierdzie*, tamże, t. 121, nr 2, 2014, s. 16-19; A. Kozuszek, *Aalejkum salam*, tamże, t. 124, nr 5, 2014, s. 8-12.

Kolejne analizowane czasopismo stanowi „Posłaniec Ducha Świętego”, redagowany od 1994 roku w Bydgoszczy przez Polską Prowinację Zgromadzenia Misjonarzy Ducha Świętego. Pismo to jest kwartalnikiem i w dużej mierze zawiera artykuły związane z pracą misyjną zgromadzenia. W zasadzie nie ma w nim opracowań monograficznych dotyczących islamu ani porównań tematycznych z innymi religiami. Islam i muzułmanie pojawiają się w nielicznych opracowaniach misjograficznych dotyczących bieżącego funkcjonowania misji³⁶.

„Światło Narodów” to czasopismo wydawane przez Papieskie Dzieła Misyjne w Polsce od 1981 do 2010 roku (zostało ono zastąpione przez czasopismo naukowe „Lumen Gentium. Zeszyty Misjologiczne”). Na swoich łamach redakcja nie publikowała opracowań monograficznych czy porównawczych dotyczących islamu. Często natomiast islam ukazywano jako religię, z którą należy prowadzić dialog. Przekonywano do tego zarówno w opracowaniach dotyczących istoty dialogu, jak i nauczania papieskiego na temat dialogu międzyreligijnego, a także w tekstach misjograficznych³⁷.

³⁶ Zob. M. Gąsiorowski, *Moja Gwadelupa*, „Posłaniec Ducha Świętego”, t. 1, nr 1, 1994, s. 7-9; E. Starosta, *Kocham Senegalczyków. Rozmowa z o. Mirosławem Zabrockim CSSp misjonarzem z Senegalu*, tamże, t. 4, nr 4, 1994, s. 7-9; W. Pelczar, *Z Kamerunu*, tamże, s. 18; E. Starosta, *Podpadł ludziom z plemienia, więc go zjedli. Rozmowa z o. Władysławem Pelczarem CSSp misjonarzem z Kamerunu*, tamże, t. 18, nr 2, 1997, s. 12-15; R. Sum, *Wezwany do Pakistanu. Rozmowa z o. Edwardem Flunem CSSp misjonarzem w Pakistanie*, tamże, t. 56, nr 3, 2003, s. 18-20; B. Kaszczyk, *Ryty i zwyczaje Maurów – cz. 1*, tamże, t. 96, nr 1, 2010, s. 31-33; tenże, *Ryty i zwyczaje Maurów – cz. 2*, tamże, t. 97, nr 2, 2010, s. 33-35; tenże, *Ryty i zwyczaje Maurów – cz. 3*, tamże, t. 98, nr 3, 2010, s. 37-38.

³⁷ Zob. [Bez autora], *Przykład Ojca Św. Jana Pawła II w ukazywaniu misyjnego dzieła Kościoła*, „Światło Narodów”, t. 1, nr 1, 1981, s. 3-5; [Bez autora] *Afrykanie też powinni wejść do Kościoła z bogactwem ich kultury*, tamże, s. 6-8; [Bez autora], *W służbie kultury i oświaty (wybrane kraje Afryki)*, tamże, t. 40, nr 1-2, 1985, s. 24-26; J. Urban, *Chrystus spełnieniem nadziei wyznawców religii bantuskich*, tamże, t. 52, nr 1-2, 1987, s. 1-12; T. Dusza, *Ewangelizacja a religie niechrześcijańskie w krajach azjatyckich*, tamże, s. 13-19; J.T. Thanh, *Religia i religie w świetle nauczania soboru*, tamże, t. 55, nr 7-8, 1987, s. 11-17; A. Wolanin, *Chrześcijaństwo wobec różnorodności religii i kultur*, tamże, t. 57, nr 11-12, 1987, s. 1-8; T. Dajczer, *Teologia religii – jej współczesne kierunki i nurty (cz. I)*, tamże, t. 60, nr 5-6, 1988, s. 1-9; tenże, *Teologia religii – jej współczesne kierunki i nurty (cz. II)*, tamże, t. 61, nr 7-8, 1988, s. 1-11; W. Kuflewski, *Pokonywanie ignorancji religijnej*, tamże, t. 65, nr 3-4, 1989, s. 1-2, 5-19; M.L. Fitzgerald, *Dialog międzyreligijny dzisiaj*, tamże, t. 84, nr 2, 1993, s. 20-32; M. Zago, *Dialog między religiami a doświadczenie Boga*, tamże, s. 33-40; J.D. Duc Dao, *Dialog międzyreligijny w obliczu mentalności i wrażliwości azjatyckiej*, tamże, t. 111, nr 3, 1998, s. 18-50; J.E. Bifet, *W świetle Ducha Świętego rozpoznawać istniejące w różnych kulturach i religiach „ziarna Słowa”*, tamże, t. 115, nr 3,

Popularnonaukowe pisma misyjne temat islamu oraz dialogu międzyreligijnego podejmują najczęściej w opracowaniach religioznawczych, jak i w pojedynczych tekstach monograficznych. Czytelnicy otrzymują neutralny przekaz dotyczący tej religii. Dotyczy to także opracowań misjograficznych, prezentujących życie codzienne misjonarzy. W pojedynczych opracowaniach islam przedstawiany jest jako przyczyna prześladowań i kłopotów w ewangelizacji misyjnej. Jednocześnie chrześcijanie ukazywani są jako ci, którzy chcą podjąć dialog i pokojową koegzystencję z muzułmanami. Nie prezentuje się winy chrześcijan w braku porozumienia. Autorami pojedynczych artykułów są polscy muzułmanie.

Naukowe czasopisma misyjne

W kolejnym etapie pracy badaniom podda się misyjne czasopisma naukowe. Analizowane periodyki są niskonakładowe, często liczba wydanych egzemplarzy nie przekracza 300. Ze względu na treść i poziom kierowane są do odbiorcy o ugruntowanej wiedzy teologicznej i misyjnej. Ich wydawcami są ośrodki akademickie w Warszawie (Akademia Teologii Katolickiej/Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego i Papieskie Dzieła Misyjne we współpracy z UKSW), Poznaniu (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza), a także Katowicach (Uniwersytet Śląski we współpracy ze Stowarzyszeniem Misjologów Polskich)³⁸.

Czasopismo „*Annales Misiologii Posnaniensis*”, wydawane nieregularnie (średnio raz w roku), jest kontynuacją „*Roczników Misjologicznych – Annales Missiologicae*”, ukazujących się w Poznaniu w latach 1928-1938. Pierwszy powojenny numer periodyku ukazał się w 2000 roku sumptem Wydziału Teologicznego UAM w Poznaniu. Obraz islamu prezentowany jest w sposób obiektywny poprzez pojedyncze opracowania dotyczące dialogu chrześcijańsko-muzułmańskiego. W szerszych tekstach analizowano dokumenty 1999, s. 26-37; H. Seweryniak, *Misyjne wyznanie wiary, a nie dyskredytacja innych religii*, tamże, t. 120, nr 4, 2000, s. 5-16; W. Kluj, *Świadectwo, dialog, inkulturacja i promocja ludzka w działalności misyjnej Kościoła w ujęciu „Novo millenio ineunte”*, tamże, t. 129, nr 2, 2003, s. 47-61; E. Sakowicz, *Misjonarz – człowiek postany na drogi dialogu z kulturami i z religiami współczesnego świata*, tamże, t. 135, nr 4, 2004, s. 36-64; J. Górski, *Misje i dialog – budowa kultury otwartej na drugiego człowieka*, tamże, t. 154, nr 3, 2009, s. 30-40; P. Boraca, „*Za mało żniwiarzy!*”, tamże, s. 25-51; [Bez autora], *Kościół w Kazachstanie zdany na pomoc – rozmowa z bp. Januszem Kaletą*, tamże, t. 159, nr 4, 2010, s. 68-76.

³⁸ Zob. M. Wrzos, *Polskie czasopiśmiennictwo misyjne...*, dz. cyt., s. 463-528.

Kościola dotyczące tegoż dialogu. W kilku artykułach zajmowano się rolą kobiety w islamie³⁹.

Kolejny periodyk naukowy to „Biuletyn Misjologiczno-Religioznawczy”, który od 1979 roku jest częścią „Collectanea Theologica”. Najpierw był on wydawany przez Akademię Teologii Katolickiej, a następnie, po przekształceniu uczelni, przez Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Obraz islamu oraz muzułmanów kształtowany przez autorów opracowań był obiektywny i pozytywny. Pomijano w nim tematy drażliwe dla obu stron. Wśród opracowań naukowych znajdowały się zarówno teksty monograficzne ukazujące sam islam, jak i jego najważniejsze zasady, a także tematyczne analizy porównawcze, zestawiające islam z chrześcijaństwem i innymi religiami. Wśród artykułów znajdują się też teksty dotyczące prowadzonego dialogu chrześcijańsko-muzułmańskiego, a także nauczania papieskiego na ten temat⁴⁰.

³⁹ Zob. A. Andrzejak, *Promienne lata. Rozmowa z dr Wandą Błęską, redaktorem „Annales Missiologicae”, przeprowadzona dnia 16 grudnia 1998 roku*, „Annales Missiologicae Posnaniensis”, t. 11, nr 1, 2000, s. 11-18; F. George, *Jeden Bóg i jeden Kościół dla jednego świata*, tamże, t. 12, nr 1, 2001, s. 9-26; J. Urban, *Nowe elementy w teologii misji*, tamże, s. 51-58; E. Sakowicz, *Czy możliwy jest dialog Kościoła z islamem?*, tamże, s. 89-108; F. Bleé, *Podwójna przynależność religijna i dialog między-monastyczny*, tamże, t. 14, nr 1, 2004, T. Grysa, *Aktualne tendencje dialogu międzyreligijnego w Indiach*, tamże, s. 26-46; E. Sakowicz, *Biblijno-patrystyczne podstawy dialogu międzyreligijnego*, tamże, s. 47-62; J. de Mesa, *Jezus i doświadczenie międzykulturowe. Interpretacja kulturowo-misjologiczna*, tamże, t. 15, nr 1, 2006, s. 7-18; A. Świątek, *Dokumenty episkopatów europejskich o sytuacji kobiet w małżeństwie katolicko-muzułmańskim*, tamże, t. 16, nr 1, 2008, s. 141-174; W. Kwiatkowska, *Obraz kobiety na polskojęzycznych portalach internetowych o tematyce muzułmańsko-arabskiej*, tamże, s.175-186; Z. Pawłowski, *Światowa Organizacja Zdrowia i opieka medyczna sprawowana przez instytucje religijne w 30 lat po deklaracji Ałma Ata*, tamże, t. 17, nr 1, 2010, s. 17-24; A.M. Piwko, *Dialog religijny chrześcijan i muzułmanów w Polsce. Instytucje kościelne działające na rzecz porozumienia międzyreligijnego*, tamże, s. 137-150; też, *Kilka uwag o genezie islamu w Afryce Północnej*, tamże, t. 18, nr 1, 2012, s. 217-228.

⁴⁰ Zob. T. Chodździło, *60-lecie „Anthropos”. O. Paweł Schebasta SVD (1887-1967). O. Wilhelm Koppers SVD (1886-1961)*, „Biuletyn Misjologiczno-Religioznawczy”, „Collectanea Theologica”, t. 8, nr 1, 1968, s. 142-148; P. Giełeta, *Religioznawstwo ogólne. Historia religii. Dialog między religiami*, tamże, s. 148-159; A. Bronk, *Problemy genezy religii dzisiaj*, tamże, t. 12, nr 1, 1972, s. 149-154; W. Kowalak, *Deklaracja frankfurcka*, tamże, nr 3, 1972, s. 187-191; B. Giełeta, *Pontificio Museo Missionario Ethnologico*, tamże, s. 192-194; A. Bronk, *Rola języka potocznego w badaniach religioznawczych. Stanowisko W. Schmidta i jego ocena*, tamże, s. 199-203; W. Kowalak, *Islam w świecie*, tamże, t. 13, nr 1, 1973, s. 173-174; R. Malek, *Historia religii*, tamże, t. 17, nr 1, 1977, s. 184-193; H. Zimoń, *Histo-*

ryczny zarys religioznawstwa, tamże, s. 193-198; R. Malek, *Teologia misji – teologia religii – teologia świata*, tamże, s. 160-164; H. Zimoń, *Mikro i makrokosmos w historii religii*, tamże, s. 164-166; R. Malek, *Zarys dziejów dialogu*, tamże, t. 20, nr 1, 1980, s. 149-153; H. Zimoń, *Symposium etnologiczno-religioznawcze. W 25-lecie śmierci W. Schmidta*, tamże, nr 3, 1980, s. 149-152; R. Malek, *Dialog z religiami pozachrześcijańskimi*, tamże, s. 160-165; A.A. Roest Crollius, *O konieczności i niemożliwości dialogu między religiami*, tamże, s. 144-149; R. Malek, *Królestwo Boże – Kościół – religie niechrześcijańskie*, tamże, t. 21, nr 4, 1981, s. 155-161; T. Dajczer, *Religie niechrześcijańskie a chrześcijaństwo*, tamże, t. 23, nr 4, 1983, s. 147-157; K. Gładkowski, *Zapomniany etnolog i religioznawca. W setną rocznicę urodzin Stanisława Poniatowskiego 1884-1945*, tamże, t. 24, nr 4, 1984, s. 156-160; T. Barankiewicz, *Spotkania z religiami: Karaimi polscy*, tamże, t. 28, nr 3, 1988, s. 147-150; M. Balwierz, *Religioznawstwo świeckie*, tamże, s. 157-162; tenże, *Czy religioznawstwo jest ateizacją?*, tamże, s. 128-136; J. Górski, *Konferencja „Islam w Europie”*, tamże, t. 31, nr 4, 1991, s. 177-179; A.A. Szafranski, *Założenia i tezy pierwszych szkół etnologicznych w odniesieniu do religii i magii*, tamże, t. 35, nr 4, 1995, s. 149-154; H. Zimoń, *Nauczanie religioznawstwa*, tamże, s. 155-163; R. Wierna, *Religioznawcze zainteresowania ks. Stanisława Witka*, tamże, s. 164-166; E. Sakowicz, *Islam w nauczaniu Jana Pawła II*, tamże, t. 36, nr 2, 1996, s. 153-155; R. Marin-Guzman, *Miejsce dziecka w rodzinie muzułmańskiej*, tamże, s. 156-158; E. Sakowicz, *Duch Święty tajemniczo obecny w religiach i kulturach niechrześcijańskich*, tamże, s. 184-189; tenże, *W duchu Asyżu*, tamże, s. 189-192; tenże, *Dialog chrześcijaństwa i islamu w Polsce*, tamże, s. 192-196; tenże, *Islam w Polsce*, tamże, t. 37, nr 4, 1997, s. 145-149; M.T. Żuk, *Dziecko w islamie*, tamże, s. 149-152; E. Sakowicz, *Zło i grzech u ludów pierwotnych*, tamże, s. 154-158; tenże, *Podstawowe wytyczne w dialogu z religiami niechrześcijańskimi według dokumentów Kościoła katolickiego od Vaticanum II*, tamże, t. 38, nr 1, 1998, s. 163-169; tenże, *Religie niechrześcijańskie w Polsce*, tamże, s. 169-175; tenże, *Geografia i statystyka religii*, tamże, s. 175-177; tenże, *Rada wspólna katolików i muzułmanów*, tamże, s. 177-178; tenże, *Fundamentalizm islamski*, tamże, s. 143-146; H. Teissier, *Chrześcijanin wobec islamu*, tamże, t. 39, nr 2, 1999, s. 155-173; J. Fontaine, *Nowy sposób widzenia muzułmańskich problemów religijno-społecznych. Na przykładzie kilku niedawnych publikacji, które ukazały się w Tunezji*, tamże, s. 173-178; M. Bajerowicz, *Problem edukacji religijnej w muzułmańskim kraju*, tamże, s. 178-188; J. Fontaine, *Po co uczyć się arabskiego?*, tamże, s. 188-192; E. Sakowicz, *Islam w Europie*, tamże, s. 192-198; E. Olszewska, *Religijność Tatarów polskich w okresie międzywojennym*, tamże, s. 198-210; T. Dudek, *Stowarzyszenie studentów muzułmańskich w Polsce*, tamże, s. 210-213; E. Sakowicz, *Wolność religijna u podstaw dialogu międzyreligijnego*, tamże, nr 3, 1999, s. 192-196; Z. Pawłowicz, *Zasady i zadania dialogu międzyreligijnego w nauczaniu Kościoła*, tamże, t. 40, nr 1, 2000, s. 171-179; E. Sakowicz, *Prorocy i wyścannicy Boga w islamie*, tamże, t. 41, nr 3, 2001, s. 158-171; tenże, *Abraham i jego wiara w świetle dokumentów Kościoła dotyczących dialogu katolicko-muzułmańskiego*, tamże, t. 42, nr 2, 2002, s. 143-156; S. Grodź, *Islam – krótkie wprowadzenie*, tamże, t. 43, nr 4, 2003, s. 163-172; A. Waś, *Bracia Muzułmanie w Jordanii. Lojalna opozycja władzy*, tamże, s. 172-179; T. Dudek, *Polskie przekłady Koranu*, tamże, s. 180-193; K. Kościelniak, *Wybrane Hadisy ze zbiorów kategorii Al-Kutub As-Sitta „Sześciu*

Kolejne analizowane naukowe czasopismo misyjne to „Lumen Gentium” – półrocznik wydawany przez Papieskie Dzieła Misyjne w Polsce od 2011 roku. Wcześniej, bo od 1981 roku, wydawany był jako miesięcznik, dwumiesięcznik bądź kwartalnik pod tytułem „Światło Narodów”. W krótkim czasie działalności wydawniczej zajmowano się dialogiem międzyreligijnym, w tym dialogiem z islamem. Przedstawiano też nauczanie Kościoła na ten temat⁴¹.

Ksiąg Islamu” – cz. I, tamże, t. 44, nr 3, 2004, s. 137-148; tenże, Wybrane Hadisy ze zbiorów kategorii Al-Kutub As-Sitta „Sześciu Ksiąg Islamu” – cz. II, tamże, s. 148-154; tenże, Wybrane Hadisy ze zbiorów kategorii Al-Kutub As-Sitta „Sześciu Ksiąg Islamu” – cz. III, tamże, s. 155-158; E. Sakowicz, Miejsca święte w islamie, tamże, t. 48, nr 3, 2008, s. 193-197; tenże, Historia religii, kultury i cywilizacji. Bibliografia wybrana, tamże, s. 198-212; tenże, Chrześcijaństwo i religie niechrześcijańskie w Republice Południowej Afryki, tamże, t. 49, nr 3, 2009, s. 157-165; A. Musiałek, Dialog religijny w Republice Południowej Afryki, tamże, s. 165-172; E. Sakowicz, Dialog międzyreligijny, ekumenizm w Republice Południowej Afryki – bibliografia, tamże, s. 172-183; A.M. Piwko, Dziecko w islamie, tamże, nr 4, 2009, s. 121-131; K. Górak-Sosnowska, Modlitwa w islamie, tamże, s. 131-134; A.M. Piwko, Dzień islamu w Kościele katolickim w Polsce, tamże, s. 134-147; H. Zimoń, Nauki religio-logiczne i religioznawcze, tamże, t. 50, nr 1, 2010, s. 180-203; R. Słupek, Aktualność nakazu misyjnego w kontekście zbawczej wartości religii pozachrześcijańskich, tamże, nr 3, 2010, s. 141-156; A. Diawoń, Rozmowy islamu z Zachodem – dialog czy perswazja?, tamże, s. 157-167; K. Czajkowska, Umma w okresie przemian – ujęcie interdyscyplinarne, tamże, s. 168-184; A.M. Piwko, Status mężczyzny w islamie, tamże, s. 184-195; też, Mąż i ojciec w islamie, tamże, t. 51, nr 2, 2011, s. 153-167; też, Dialog Kościoła katolickiego z islamem w Polsce, tamże, s. 149-158; E. Sakowicz, Religie uniwersalne, uniwersalistyczne, światowe, tamże, t. 52, nr 2, 2012, s. 101-104; H. Buchcic, Główne idee dialogu katolicko-islamskiego na podstawie adhortacji apostołskiej Jana Pawła II „Nowa nadzieja dla Libanu”, tamże, s. 105-115; D. Rudnicka-Kassem, Historia relacji chrześcijańsko-muzułmańskich od powstania islamu do pontyfikatu Jana XXIII, tamże, t. 53, nr 1, 2013, s. 169-187; M. Maciak, Dialog Kościoła z islamem jako przejaw miłosierdzia, tamże, s. 188-193; M. Lewicka, Międzynarodowe konferencje naukowe. Dialog chrześcijańsko-muzułmański. Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, tamże, s. 194-216.

⁴¹ Zob. J. Piotrowski, „Światło narodów” – refleksja o czasopiśmie w służbie animacji i współpracy misyjnej, „Lumen Gentium”, t. 160, nr 1, 2011, s. 5-13; E. Sakowicz, Pojęcie, formy oraz teologiczne podstawy dialogu międzyreligijnego, tamże, t. 163, nr 2, 2012, s. 5-18; A.M. Piwko, Dialog religijny chrześcijaństwa z islamem, tamże, s. 19-29; R. Dziura, Dialog z tradycyjnymi religiami afrykańskimi według nauki Synodu Nadzwyczajnego dla Afryki oraz adhortacji apostołskiej Jana Pawła II „Ecclesia in Africa”, tamże, s. 30-48; K. Szyczyńska, Dialog międzyreligijny i działalność misyjna Kościoła w pismach i pielgrzymkach afrykańskich bł. Jana Pawła II, tamże, s. 49-70; J. Urban, Dialog i przepowiadanie, tamże, s. 71-90; A.M. Piwko, Tłumaczenie Koranu na język polski, tamże, t. 165, nr 2, 2013, s. 80-88.

„Nurt SVD” to periodyk wydawany przez Polską Prowincję Zgromadzenia Słowa Bożego (księży werbistów). Ukazuje się od 1967 roku. W pierwszych latach jego działalności skierowany był „do wewnątrz”, dopiero z czasem nabrał charakteru naukowego. Na łamach periodyku znajduje się najwięcej opracowań związanych z islamem w krajowym czasopiśmiennictwie misyjnym. Obraz tej religii i jej wyznawców, kształtowany przez autorów opracowań, był obiektywny oraz pozytywny. Wśród artykułów znajdowały się teksty monograficzne ukazujące islam, a także porównawcze analizy religioznawcze, zestawiające go z chrześcijaństwem i innymi religiami. Zajmowano się też tematem muzułmanów w Polsce i Europie. Przedstawiano rolę kobiety oraz małżeństwa w islamie, a także zajmowano się tzw. małżeństwami mieszanymi. Autorzy artykułów podejmowali też zagadnienia dialogu chrześcijańsko-muzułmańskiego i nauczania papieskiego na ten temat⁴². Wśród autorów artykułów byli muzułmanie.

⁴² Zob. [Bez autora], *Ludzie i czasy*, „Nurt SVD”, t. 1, nr 1, 1967, s. I-IV; I.A. Luka, *Wyznawcy islamu, chrześcijanie, a prawa człowieka*, tamże, t. 42, nr 2, 1987, s. 45-55; K.J. Rivinius, *Fundamentalizm – wyzwanie dla Kościoła i misji. Wzrost aktywności fundamentalistów islamskich*, tamże, t. 52, nr 2, 1991, s. 30-33; H. Zimoń, *Rytuały dożynkowe ludu Konkomba w północnej Ghanie*, tamże, s. 34-43; L. Mascarenhas, *Franciszkanie wśród muzułmanów w Pakistanie*, tamże, t. 70, nr 3, 1995, s. 39-46; J.Ch. Miragaux, *Być chrześcijaninem wśród wyznawców islamu*, tamże, t. 72, nr 1, 1996, s. 19-28; E. Manhaeghe, *Wstępując się w islam*, tamże, s. 29-46; H. Waldenfels, *Nowa sytuacja religijna w Europie*, tamże, t. 78, nr 3, 1997, s. 14-20; R. Sobański, *Kanoniczne prawo małżeńskie stosowane w działalności misyjnej*, tamże, s. 44-67; H. Kratzl, *Świadectwo chrześcijańskie w dialogu religijnym*, tamże, s. 68-79; E. Sakowicz, *Chrześcijaństwo a religie świata*, tamże, t. 79, nr 4, 1997, s. 59-62; tenże, *Geografia i statystyka religii*, tamże, s. 63-66; B. Secondin, *Fundamentalizm: wyzwania i zagrożenia*, tamże, t. 80, nr 1, 1998, s. 73-80; A. Wessels, *Fundamentalizm islamski*, tamże, s. 81-96; J. Giallanza, *Pomoc duchowa dla fundamentalistów poszukujących pomocy*, tamże, s. 97-106; M. Zarzecki, *Islam w Polsce*, tamże, t. 87, nr 4, 1999, s. 11-18; P. Szuppe, *Karaimizm w Polsce*, tamże, s. 19-34; E. Sakowicz, *Dialog międzyreligijny w świetle dokumentów Soboru Watykańskiego II*, tamże, s. 57-74; tenże, *Dialog z braćmi o innych przekonaniach religijnych*, tamże, s. 75-92; M. Zarzecki, *Wartości religijne w dialogu Kościoła z islamem według dokumentów Jana Pawła II*, tamże, s. 101-110; P. Szuppe, *Wartości religijne w dialogu Kościoła z islamem według dokumentów Jana Pawła II*, tamże, s. 111-120; J. Azamuth, *Relacje muzułmańsko-chrześcijańskie w Ghanie: „za dużo mięsa nie psuje zupy”*, tamże, s. 64-70; A. Gołębiewski, E. Śliwka, *Stosunki między chrześcijaństwem a islamem*, tamże, t. 97, nr 2, 2002, s. 21-26; E. Sakowicz, *Najważniejsze dokumenty i przemówienia papieża Jana Pawła II z zakresu dialogu międzyreligijnego oraz wydarzenia i spotkania*, tamże, t. 99, nr 4, 2002, s. 113-132; E. Śliwka, *Kościoty misyjne (Azji)*, tamże, s. 133-202; E. Sakowicz, *Pojęcie, formy oraz teologiczne podstawy dialogu międzyreligijnego*, tamże, t. 104, nr 4, 2003, s. 69-80; A. Jucewicz, *Utylitarystyczne podłoże współczesnych zamachów na życie i godność człowieka*, tamże, s. 81-102; M.L. Fitzgerald, *Religijny pluralizm w Euro-*

pie. Refleksja, tamże, t. 119-120, nr 3-4, 2007, s. 29-46; F. Bousquet, *Kościół wobec pluralizmu religijnego. Doświadczenie Francji*, tamże, s. 47-58; H. Waldenfels, *Zasada wolności religijnej i jej wpływ na społeczeństwo*, tamże, s. 59-76; J. Tarnawski, *Zmiany społeczno-religijne w Europie Środkowo-Wschodniej po roku 1989*, tamże, t. 121-122, nr 1-2, 2008, s. 123-134; K. Szymczycha, *Dialog międzyreligijny w dokumentach Sekretariatu ds. Niechrześcijan i Papieskiej Rady ds. Dialogu Międzyreligijnego*, tamże, s. 181-212; S. Grodź, *Chrześcijaństwo o kontaktach z muzułmanami*, tamże, s. 259-262; E. Sakowicz, *Chrześcijaństwo i religie niechrześcijańskie oraz ekumenizm i dialog międzyreligijny w Republice Południowej Afryki*, tamże, t. 123-124, nr 3-4, 2008, s. 8-30; P. Skowronek, *Życie w dialogu – rozmowy* ks. Jerzego Szymika, tamże, s. 113-128; R. Chromy, *Twórcze ryzyko odniesienia teologii chrześcijańskiej do pluralizmu religijnego w refleksji Claude'a Geffré*, tamże, s. 199-210; J. Urlik, *Zachód – islam. Konflikt czy dialog kultur?*, tamże, t. 125, nr 1, 2009, s. 78-95; A.M. Piwko, *Małżeństwo chrześcijańsko-muzułmańskie*, tamże, s. 96-104; W. Psurek, *Dialog religijny jako specyficzna forma porozumiewania się. Relacje pomiędzy dialogiem, kulturą a ewangelizacją*, tamże, s. 105-118; K. Szymczycha, *Kościół i dialog w wybranych dokumentach soborowych i w nauczaniu Pawła VI i Jana Pawła II*, tamże, s. 119-154; J. Grzelak, *Kształtowanie się różnorodności religijnej w Republice Południowej Afryki na przestrzeni wieków*, tamże, t. 126, nr 2, 2009, s. 9-28; M. Piwnicki, *Eschatologia muzułmańska ukazana w Koranie*, tamże, s. 71-100; A.M. Piwko, *Małżeństwo w islamie*, tamże, s. 101-130; S. Grodź, *Wymiar międzyreligijny w kontaktach chrześcijańsko-muzułmańskich*, tamże, s. 281-185; A. Michałek, *„De facto” czy „de iure”? Od teologii religii do teologii pluralizmu religijnego*, tamże, t. 127, nr 1, 2010, s. 745-94; M. Piwnicki, *Eschatologia muzułmańska ukazana w Koranie*, tamże, s. 113-156; A.M. Piwko, *Muzułmańscy rodzice*, tamże, s. 157-174; J. Konior, *Matteo Ricci SJ – misjonarz Chin, prekursor dialogu międzyreligijnego i międzykulturowego*, tamże, s. 191-210; tenże, *Zrozumieć islam. Od niepokoju do empatii*, tamże, t. 128, nr 2, 2010, s. 191-210; S. Górzna, *Dialog chrześcijańsko-muzułmański w Polsce*, tamże, s. 211-226; G.L. Atulolon, *Moja droga do powołania w największym „kraju muzułmańskim”*, tamże, t. 1, nr 1, 2010, s. 27-36; P. Sokołowski, *Dialog międzyreligijny w ujęciu Księdza Profesora Mariana Ruseckiego*, tamże, t. 131, nr 1, 2012, s. 9-26; K. Grzelak, *Relacje między religiami w RPA od czasów kolonialnych do przemian demokratycznych w 1994 roku*, tamże, s. 27-54; P. Szuppe, *Prawa człowieka w Unii Europejskiej. Wolność religijna w zjednoczonej Europie*, tamże, s. 183-194; S. Górzna, *Polityczny wymiar Papieskiej Rady ds. Dialogu Międzyreligijnego*, tamże, t. 132, nr 2, 2012, s. 44-60; A.M. Piwko, *Znaczenie mody w religii i kulturze islamu*, tamże, s. 61-79; M. Łyszczarz, *Tatarzy polscy a islamofobia*, tamże, s. 80-92; A.M. Piwko, *Muzułmańskie prawo rodzinne. Sposoby rozwiązywania małżeństwa w islamie oraz zasady dziedziczenia majątku*, tamże, t. 133, nr 1, 2013, s. 204-234; J. Nikolajew, *Praktyki religijne Tatarów polskich na przykładzie obchodzenia święta Kurban Bajram*, tamże, s. 235-252; R.M. Element władzy centralnej w strukturze społeczności muzułmańskiej, tamże, t. 3, nr 1, 2013, s. 13-36; A.M. Piwko, *Rzecz w islamie*, tamże, s. 37-50; M. Madej, *Czarny islam: rodzina w tradycji ludu Hausa*, tamże, s. 51-62; E. Sakowicz, *Jezus – prorok czy Bóg? Bóg czy człowiek?*, tamże, s. 63-76; P. H. Staniszevska, *Zmiany cywilizacyjne w mentalności muzułmańskiej na przykładzie Maroka*, tamże, s. 77-84; M. Borucka, *Wybrane osiągnięcia cywilizacji arabsko-muzułmańskiej*, tamże, s. 85-92; O. Pavlyuk, *Anioły w Koranie*, tamże, s. 93-102;

Obraz islamu kreowany w roczniku „Studia Misjologiczne”, wydawanym od 2008 roku przez Stowarzyszenie Misjologów Polskich z siedzibą w Katowicach przy współpracy z Wydziałem Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego, jest neutralny. Do tej pory ukazały się cztery roczniki i w tym czasie temat islamu w zasadzie nie był poruszany na jego łamach⁴³.

Obraz islamu w czasopismach naukowych jest neutralny. Wśród publikowanych opracowań nie ma artykułów misjograficznych. W periodykach znajdują się natomiast opracowania monograficzne dotyczące islamu jako takiego, a także porównawcze analizy religioznawcze, zestawiające go z chrześcijaństwem i innymi religiami. Naukowcy zajmowali się kontekstowym ukazaniem islamu, np. kobiet, dzieci, rodziny w islamie. W czasopismach publikowano artykuły dotyczące dialogu międzyreligijnego, a także nauczania chrześcijańskiego i muzułmańskiego na ten temat. Do autorów chrześcijańskich dołączyli także muzułmanie. W opracowaniach analizowano również islam w Europie oraz Polsce, religijność muzułmanów, a także ich asymilację z chrześcijańskim społeczeństwem.

Podsumowanie

Ze względu na szeroką gamę polskich czasopism misyjnych wydawanych po II wojnie światowej, a także ich różnorodność niemożliwy wydaje się ogólny wniosek dotyczący obrazu islamu kreowanego na ich łamach, choć bez wątplenia, za wyjątkiem periodyków naukowych, jest on bardziej lub mniej jednostronny.

D. Shulha, *Obrzęd nadania imienia*, tamże, s. 103-108; J. Kohman-Kulisiewicz, *Kuchnia arabska*, tamże, s. 109-114; Ł. Kaczmarczyk, *Zasady funkcjonowania bankowości bezodsetkowej w islamie i jej wpływ na życie wspólnoty muzułmańskiej*, tamże, s. 115-130; A. Szymaniak, *Ślady obecności arabskiej w sztuce Półwyspu Iberyjskiego*, tamże, s. 131-138; P. Kalinowski, *Szatan i jego upadek w chrześcijaństwie i islamie*, tamże, s. 139-146; A. Raszkievicz, *Pogrzeb w islamie*, tamże, s. 147-152; M. Tytko, *Teologia, Miłość, literatura. Rozmowa z ks. prof. J. Szymikiem*, tamże, s. 152-160; M. Ickiewicz-Sawicka, *Religie na Bałkanach ze szczególnym uwzględnieniem islamu – szkic historyczny*, tamże, t. 163, nr 2, 2014, s. 9-30.

⁴³ Zob. I. Piskorek, *Ks. prof. dr hab. Władysław Kowalak SVD – nauczyciel i wychowawca*, „Studia Misjologiczne”, t. 1, nr 1, 2008, s. 9-14; T. Mpundu, *The Church in Africa before the II Synod of Africa*, tamże, t. 2, nr 1, 2009, s. 7-15; J. Górski, *Aspekty ewangelizacji*, tamże, s. 16-20; I. Kadłubowska, *Zarys wzlotów i upadków chrześcijaństwa w Tunezji. Tunis, Sousse*, tamże, t. 3, nr 1, 2010, s. 90-103; A. Michałek, *Les religions traditionnelles africaines comme nouveau locus theologicus*, tamże, t. 4, nr 1, 2011, s. 16-29.

W czasopismach popularyzujących niskonakładowych nie ma opracowań monograficznych dotyczących samego islamu, a także tekstów religioznawczych. W opracowaniach misjograficznych obraz islamu jest jednostronnie negatywny: pokazuje się go jako przyczynę prześladowań chrześcijan, prowadzących często do ich śmierci męczeńskiej. Powodem takiego stanu rzeczy wydaje się być cel wydawania tychże periodyków – jest nim realizacja funkcji gromadzenia środków materialnych na rzecz misji. W ten sposób osoba prawna wydawcy liczy na jej skuteczniejsze urzeczywistnienie.

W czasopismach popularyzujących wysokonakładowych nie ma w zasadzie opracowań monograficznych dotyczących samego islamu ani artykułów religioznawczych. W opracowaniach misjograficznych obraz wspomnianej religii jawi się jako jednostronnie negatywny: islam pokazany jest jako przyczyna prześladowań chrześcijan, prowadzących często do ich śmierci męczeńskiej. Z kolei chrześcijan, szczególnie misjonarzy, przedstawiono jako tych, którzy dążą do dialogu i pokoju. Powód takiego stanu rzeczy wydaje się identyczny z poprzednio podanym.

W misyjnych czasopismach popularnonaukowych znajdują się zarówno opracowania monograficzne prezentujące islam, jak i religioznawcze analizy porównawcze, zestawiające go z chrześcijaństwem i innymi religiami. Na łamach pism ukazywano dialog chrześcijańsko-muzułmański, z tym iż prezentowano jednostronny obraz chrześcijan jako tych, którzy przekonują i prowadzą do dialogu i pokoju. Prezentowano też nauczanie Kościoła dotyczące dialogu. Na łamach tych periodyków przedstawiano neutralny obraz prześladowań i męczeńskiej śmierci chrześcijan. Pojedyncze artykuły pisali muzułmanie.

W misyjnych czasopismach naukowych obraz islamu przedstawiano za pomocą naukowych opracowań monograficznych. Ukazywały się w nich religioznawcze analizy porównawcze, zestawiające go z chrześcijaństwem i innymi religiami, natomiast nie było opisów misjograficznych. Na łamach pism ukazywano dialog chrześcijańsko-muzułmański, a także jego doktrynalne podstawy. Wśród autorów tekstów byli też muzułmanie.

Warto zauważyć, że autorzy artykułów dotyczących islamu powtarzają się we wszystkich czasopismach popularnonaukowych i naukowych, a ich zespół wydaje się być liczbowo niewystarczający.

~•~

MARCIN WRZOS OMI

Obraz islamu w polskim czasopiśmiennictwie misyjnym**Streszczenie**

W opracowaniu *Obraz islamu w polskim czasopiśmiennictwie misyjnym* badaniom poddano polskie, katolickie czasopiśmiennictwo misyjne po II wojnie światowej (zawarte w nich zagadnienia dotyczące islamu). Najpierw prawie 30 czasopism podzielono na podgrupy badawcze: 1) niskonakładowe popularne czasopisma misyjne; 2) wysokonakładowe popularne czasopisma misyjne; 3) popularnonaukowe czasopisma misyjne; 4) naukowe czasopisma misyjne. Następnie z wykorzystaniem metody historycznej analizy prasowej przeanalizowano zawarte w nich artykuły dotyczące islamu. Efektem badań była próba przedstawienia uogólnionych wniosków. W popularyzujących czasopismach misyjnych niewiele jest artykułów dotyczących islamu. W artykułach misjograficznych islam przedstawiany bywa negatywnie jako prześladowca chrześcijan. W artykułach popularnonaukowych są zarówno monografie, studia porównawcze międzyreligijne, artykuły dotyczące dialogu międzyreligijnego, jak i opracowania misjograficzne. Obraz islamu na łamach tych czasopism jest bardziej neutralny. Najbardziej obiektywny obraz islamu ukazują czasopisma naukowe.

Słowa kluczowe: islam, polskie czasopisma misyjne.

MARCIN WRZOS OMI

Islam in Polish missionary magazines**Abstract**

The essay presents an overview of the articles about Islam published in Polish missionary magazines since the end of the Second World War. There are nearly thirty missionary magazines, which can be divided into four categories: 1) low-circulation for general public; 2) high-circulation for general public; 3) popular science; 4) academic. The method of historical analysis leads to the following, general conclusions: Magazines targeted at general public treat Islam in a rather cursory manner. Their missiographics usually perceive it in a negative way, as a persecutor of Christianity. Popular science magazines tend to espouse more neutral beliefs. They publish monographs, comparative essays, articles about interreligious dialogue and missiographic essays. The most objective image of Islam can be found in academic publications.

Keywords: Islam, Polish missionary magazines.